

KWALITEIT VOOR OGEN
beeldkwaliteitsplan beschermd stadsgezicht
Deventer

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
INLEIDING	4
1 EEN VISIE OP DE BEELDKWALITEIT VAN DE BINNENSTAD.....	8
2 UITGANGSPUNTEN OPENBARE RUIMTE BESCHERMD STADSGEZICHT	13
3 NIEUWBOUW IN HET BESCHERMD STADSGEZICHT	21
4 RICHTLIJNEN KLEUR-EN MATERIAALGEBRUIK MONUMENTEN	24
5 HANDBOEK STRAATMEUBILAIR.....	28
NOTEN	44
VERKLARENDE WOORDENLIJST.....	45
BIJLAGEN	46

VOORWOORD

Deventer bezit een binnenstad met bijzondere, unieke ruimtelijk-visuele kwaliteiten die zich onderscheidt van welke andere stad ook in Nederland. De relatie tussen de middeleeuwse kern en het weidse, bijna ongerepte IJssel- en Worplandschap, het silhouet en het Bergkwartier... Het zijn slechts enkele kenmerken van de specifieke identiteit. Niet voor niets is het gebied aangewezen tot Beschermd Stadsgezicht. Toch zijn er elementen in de binnenstad die zowel functioneel als visueel verbeterd kunnen worden. Een beeldkwaliteitsplan is een goed instrument om het beoogde niveau te bevorderen. Deventer is een stad die een zorgvuldig kwaliteitsbeleid verdient.

H.J.M. Bos - Oonk,
wethouder voor wonen, monumentenzorg,
buurt- en opbouwwerk en cultuur

INLEIDING

"Form follows beauty"

Waarom een beeldkwaliteitsplan?

De rigoureuze ingrepen van de jaren vijftig en zestig in de historische structuur van veel stadscentra zijn genoegzaam bekend. Veel cultuurhistorische en karakteristieke waarden werden hierdoor weggevaagd of weggewerkt.

In tegenstelling tot veel andere steden is de historische stedenbouwkundige en architectonische structuur van Deventer in grote lijnen behouden gebleven. De druk op de stad is vooral zichtbaar in de indeling en inrichting van de openbare ruimte. Met name de verkeersfunctie is pregnant aanwezig in een stad die, vanwege zijn ontstaansgeschiedenis, niet is ingesteld op grote verkeersdruk. Straten en pleinen zijn gevuld met bijbehorend straatmeubilair zoals verkeers- en parkeerborden en bezitten een hoge paaldichtheid als gevolg van een wildgroei aan antiparkeerpalen in diverse soorten, maten en materialen.

Legt de verkeersfunctie enerzijds een zware claim op de openbare ruimte, anderzijds gaat op sommige plekken het beeld ten onder aan een hopeloze opeenstapeling van andere functies. De wensen van bewoners, bestuurders en winkeliers ten aanzien van de inrichting zijn groot. Dus zijn straten en pleinen voorzien van allerlei meubilair zoals banken, telefooncellen, bloembakken, afvalbakken, wipkippen en fietsklemmen. Dit heeft ertoe geleid dat er op veel plaatsen een chaotisch beeld is ontstaan. In de hoofdwinkelstraten wordt het beeld bepaald door anoniem vormgegeven winkelpuizen en schreeuwerige reclame. Die nemen het zicht weg op kenmerkende architectuur en versterken het beeld van chaos. De visuele kwaliteit van de ruimte is op dergelijke momenten aan een onsamenvangende overvloed ten onder gegaan. De vrijblijvendheid ten opzichte van de inrichting van de openbare ruimte heeft sociale, culturele en economische consequenties die negatief zijn voor het imago van de stad.

Een beeldkwaliteitsplan is een logisch antwoord op deze negatieve beeldontwikkeling.

Wat is een beeldkwaliteitsplan?

Het beeldkwaliteitsplan is geen pasklaar ontwerp maar een "samenhangend pakket van intenties, aanbevelingen en/of richtlijnen voor het veilig stellen, creëren en/of verbeteren van beeldkwaliteit in het gebied dat hoort bij de aanwijzing tot Beschermd Stadsgezicht" (Startnotitie Beeldkwaliteitsplan Beschermd Stadsgezicht 1996). Doel is het formuleren van een samenhangende kwaliteit waarbij wordt aangesloten op de essentiële kenmerken, passend bij het schaalniveau van Deventer. Omdat het plan niet gezien moet worden als een dictaat of dwangbuis worden er geen uitgewerkte ontwerpen gedicteerd. Evenmin wordt er een stedenbouwkundig ontwerp neergelegd over de gehele binnenstad. De stad is immers aan veranderingen onderhevig. Wel worden er concrete aanbevelingen gedaan. Zij zijn bedoeld als 'kijkrichting' voor bestuurders, gebruikers en ontwerpers bij mogelijke toekomstige ontwerpen en bij de beoordeling van inrichtingsplannen, bouw- en restauratieplannen.

Het beeldkwaliteitsplan analyseert en benoemt de beeldkwaliteiten van de stad. Dat houdt in dat positieve en negatieve aspecten worden aangeduid. Daarbij is de onderlinge samenhang van de gebouwde en ongebouwde omgeving uitgangspunt. Met kennis van de bestaande structuur kunnen richtlijnen worden geformuleerd die het ruimtelijk consistente, waardevolle beeld kunnen waarborgen of versterken. Door middel van tekst en beeld worden aanbevelingen en richtlijnen opgesteld hoe/waar de kwaliteit te behouden dan wel te versterken is, indachtig voorgenomen beleidsuitgangspunten. Het is geen conserverend plan. Uitgangspunt is de historisch-ruimtelijke structuur. Omdat beeldkwaliteit de totale verschijningsvorm van de stad behelst dient het een integraal plan te zijn waarin niet alleen ruimtelijk-visuele aspecten (stedenbouwkundige patroon, groen- en bebouwingsstructuur en openbare ruimte) maar ook het gebruik aan de orde komen.

Het Beeldkwaliteitsplan kent de volgende onderdelen:

- Uitgangspunten Openbare Ruimte.

Ten einde het boeiende karakter en de leefbaarheid van de binnenstad te versterken worden algemene richtlijnen geformuleerd ten aanzien van winkelpuien, reclame, rolluiken, luifels en terrassen.

- Nieuwbouw in het Beschermd Stadsgezicht

Deventer kent geen formele architectuurnota maar voert wel een degelijk beleid inzake kwalitatief goede architectuur. Voor wat betreft nieuwbouw in het Beschermd Stadsgezicht en de aansluiting daarvan op de historische omgeving zijn uitgangspunten belangrijk.

- Richtlijnen kleur- en materiaalgebruik monumenten. Bouwstenen voor een verantwoord kleur- en materiaalgebruik op monumenten in de binnenstad. Ten behoeve van aanvragen voor schilderwerk op gevels, kozijnen, ramen en goten worden uitgangspunten voor kleurgebruik opgesteld.

- Handboek Straatmeubilair.

Een handboek dat ertoe moet bijdragen dat straten en pleinen op termijn worden ingericht met herkenbare, bij elkaar passende attributen. De aanleg en de inrichting van straten, wegen en pleinen wordt volgens deze manier aan concepten gebonden.

- Stratenboek.

In het stratenboek wordt de bestaande situatie in één oogopslag duidelijk. Door middel van gevelwandenkaarten, kappenkaarten en foto's zijn de dwars- en lengteprofielen van de straten en de gevelwanden zichtbaar gemaakt. De essentiële beeldkwaliteiten en -verstoringen op het gebied van functies, stedenbouw, architectuur, landschap en openbare ruimte worden aangeduid. Consequenties van ingrepen voor de omgeving (sloop, nieuwbouw, gevelwijzigingen, reclames en dergelijke) kunnen zo in groter verband worden beoordeeld.

In hoofdlijnen betekent het beeldkwaliteitsplan dat veel nu al in de praktijk gehanteerd beleid nader wordt geformuleerd en wordt vastgelegd. Zo hanteert de Planadviescommissie tot nu toe ongeschreven regels voor maatvoering en hoogte van reclames aan gevels en geven de medewerkers van Monumentenzorg kleuradviezen ten aanzien van historische panden.

Relaties met andere beleidsplannen

In het beeldkwaliteitsplan wordt een nadere omschrijving gegeven van het ruimtelijk beleid met betrekking tot stedenbouw, architectuur en openbare ruimte. Het plan dient vanzelfsprekend een samenhang te vertonen tussen de verschillende beleidsonderdelen die met het Beschermd Stadsgezicht te maken hebben. De richtlijnen in dit beeldkwaliteitsplan volgen in beginsel het bestaand beleid zoals dat in bestemmingsplannen, structuurvisies en regelingen vastligt. De daarin geformuleerde richtlijnen voor het verbeteren van het stadsbeeld dienen als onderlegger voor de concrete aanbevelingen. In bijlage 1 worden de belangrijkste plannen besproken.

Deventer Binnenstadsperspectief

Een aantrekkelijke stad heeft een belangrijke economische component. In de nota ***Deventer Binnenstadsperspectief*** (vervolg op ***Deventer Binnenstad Beter! 1997-2000***) wordt dit nog eens bevestigd. Hierin worden verschillende oplossingen aangedragen om de economische en ruimtelijke kwaliteit van de binnenstad te verbeteren. In de nota wordt de beeldwaarde van de stad breed uitgemeten. Er is sprake van een 'nauwelijks te overschatten kwaliteit' en 'uniciteit' van karakter. De mogelijkheid om zich te onderscheiden van andere steden en onder meer daardoor de ruimtelijke (en economische) uitstraling te verhogen ligt, volgens de nota, binnen handbereik. Het 'uitbuiten' van de specifieke Deventer kenmerken is daarbij noodzakelijk. Zo kan de binnenstad een aantrekkelijk visitekaartje worden. Belangrijke uitgangspunten, van invloed op het beeldkwaliteitsplan:

- Historisch-morfologische kwaliteit is het uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen. Dit aspect versterken door handhaven historische rooilijnen, bebouwingsschaal en bebouwingsbeeld en vergroten van allure van omringende grachtenzone.

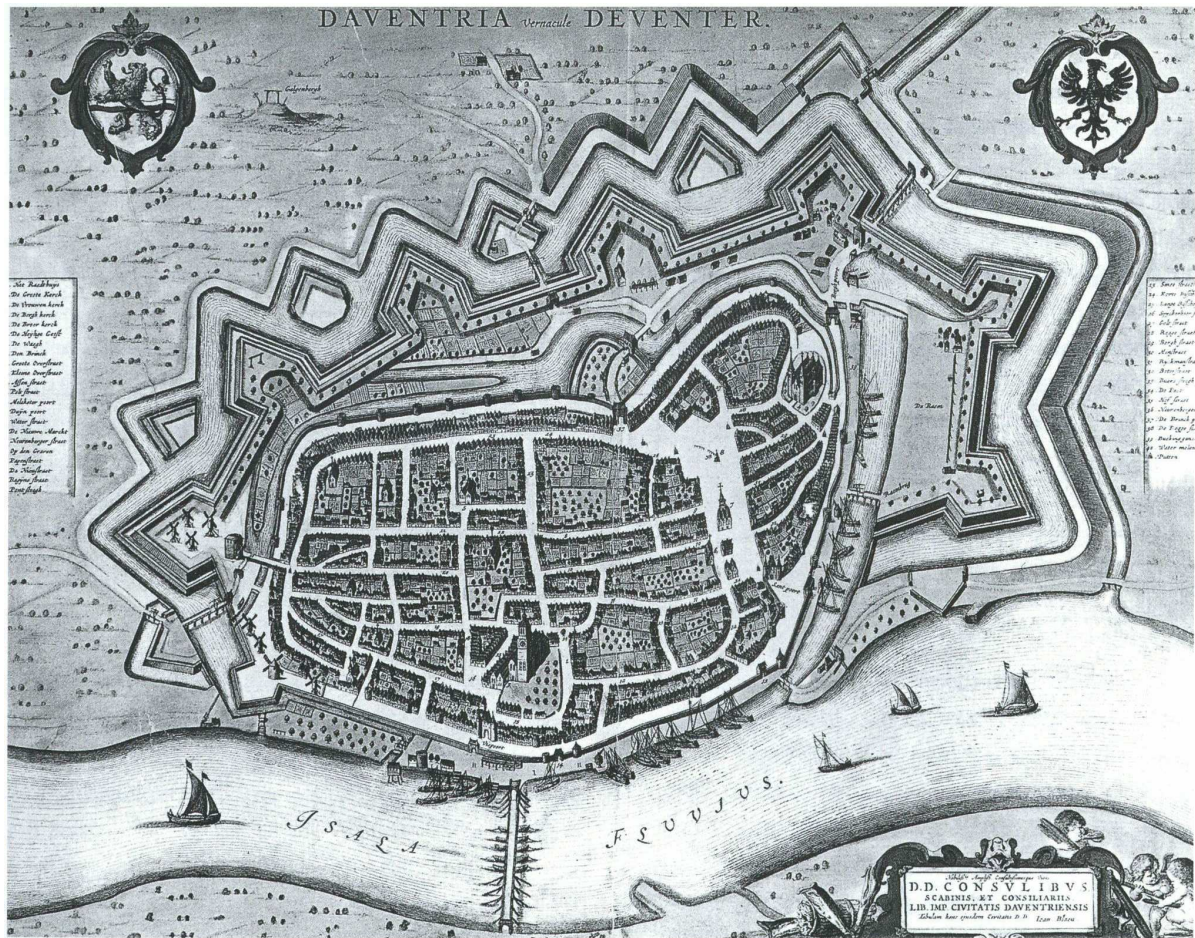
- Beeldkwaliteit openbare ruimte verhogen en in balans brengen met die van de historische gebouwde omgeving. Het beeld van de openbare ruimte dient de identiteit van Deventer te ondersteunen en te accentueren. Middelen hiertoe zijn het ontwikkelen van een samenhangend plan voor herinrichting van de binnenstad, het opstellen van beleidscriteria voor gevelverbouw, luifels, reclame, functietoedeling, inrichting en (her)ontwikkeling van de Deventer pleinen en het terugdringen van de auto uit het straatbeeld.

Dit maatregelenprogramma heeft (in de uitvoering) als inzet dat de gemeente zich committeert aan een 'verbeterprogramma openbare ruimte van gevel tot gevel, en dat de pandeigenaren zich binden aan een 'verbeterprogramma gevels van top tot teen'. Het beeldkwaliteitsplan bouwt voort op de conclusies en aanbevelingen uit deze nota.

Beleid op Rijksniveau

Op rijksniveau krijgt de relatie beschermd stadsgezicht - ruimtelijke kwaliteit steeds meer nadruk door het instellen van de Commissie Bescherming en Ontwikkeling (breed samengesteld met vertegenwoordigers van ministeries VROM, OCenW en LNV, Interprovinciaal Overleg en de VNG). In het manifest ***De ruimte in de tijd geplaatst*** (1997) wordt het verleden als 'richtsnoer, stimulans en inspiratiebron' voor de toekomst gezien. De cultuurhistorie is daarbij geen remmende factor maar juist uitgangspunt en katalysator in het ontwikkelingsproces van de stad.

Het rapport ***Het Beeldkwaliteitplan, instrument voor kwaliteitsbeleid***, in 1997 in opdracht van de ministeries VROM en WVC opgesteld door het bureau Kuiper Compagnons, verstaat onder ruimtelijke kwaliteit: de kwalitatieve samenhang en consistentie van de gehele gebouwde en onbebouwde omgeving. Vaststelling van de huidige kwaliteit geeft structuur en aanknopingspunten aan nieuwe ontwerprichtingen (raamwerk). Daarbij dient aandacht te zijn voor identiteit, herkenbaarheid en sfeer.

Stadsplattegrond van Deventer door Johan Blaeu uit 1641

1 EEN VISIE OP DE BEELDKWALITEIT VAN DE BINNENSTAD

Ruimtelijke kwaliteit in de Deventer binnenstad

Wat maakt de Deventer binnenstad zo bijzonder, uniek en verrassend? Wat zijn nu precies de specifieke beeldkwaliteiten van de binnenstad?

De beeldwaarde van de historische binnenstad bestaat allereerst daarin dat het verhaal van de stad zichtbaar is: een rivier waaraan de stad ontstond, de bijzondere stedenbouwkundige structuur in samenhang met de schaal van de bebouwing en de vele monumenten. De relatie tussen de dicht bebouwde binnenstad en het open rivierlandschap en de Worp met een grote mate van ongereptheid is daarbij van nationaal belang. Het silhouet van de stad wordt nog altijd bepaald door de torens van de Grote of Lebuinuskerk en de Bergkerk. Zij vormen de accenten en herkenningpunten in de stad en zijn bepalend voor de oriëntatie en voor de identiteit van Deventer.

Drie herkenbare stadsdelen met hun eigen identiteit vormen een belangrijke karakteristiek:

1. Middeleeuwse, dichtbebouwde kern: het oudste historische deel met nog duidelijk herkenbare omgrenzing².
2. 19de-eeuwse, ruimer opgezette schil tussen de middeleeuwse stad en de 17de-eeuwse vestinggracht.
3. Het weidse landschap van rivier de IJssel en groene Worp op de westoever.

Ondanks grote maatschappelijke wijzigingen sinds de late middeleeuwen is de ruimtelijke structuur van de voor 1560 tot stand gekomen stad niet wezenlijk veranderd. Zij is als eenheid nog goed herkenbaar in de smalle, licht gebogen straten, een overwegend smalle verkaveling en enkele ruime pleinen. De relatie tussen het nauwe straatprofiel en de open pleinruimtes accentueert beide kenmerken: dankzij dit straatprofiel worden pleinruimtes als nog ruimtelijker ervaren. Andersom lijken de straten met de hoge bebouwingswanden nog smaller wanneer ze vanuit de pleinen worden benaderd. Deze eigenschappen, die de identiteit en de uniciteit van Deventer binnenstad in hoge mate bepalen, zijn ontstaan in de middeleeuwen. Het is deze ontstaansperiode die Deventer onderscheidt van veel andere beschermde, historische binnensteden die hun stedenbouwkundige structuur later ontwikkelden.

Kenmerkend voor de binnenstad zijn de straatwanden met veel monumenten maar ook met oude en nieuwe panden die op zichzelf misschien niet zo bijzonder zijn maar zich op harmonische wijze in de gevelwand voegen. Het totaalbeeld vormt een aangename eenheid omdat ontwerpers in het algemeen gebruik hebben gemaakt van in de historische binnenstad voorkomende elementen zoals parcellering, gevelopbouw, kleur- en materiaalgebruik, detaillering. Zo vertellen de gevelwanden de geschiedenis van eeuwen en maken daarom deel uit van de bijzondere ruimtelijke kwaliteit van Deventer.

De beeldkwaliteit van Deventer wordt, kortom, bepaald door een met cultuurhistorie doordrenkt, delicaat samenspel tussen stedenbouwkundige, architectonische, landschappelijke en gebruikselementen. In grote delen van de stad zoals het Bergkwartier, de Brink, de Worp en in veel stadstraten is dat goed zichtbaar.

Het IJselfront vanaf de Worp

Links: Middelseeuwse kern: licht gebogen straten met aaneengesloten, hoge bebouwingswanden.
 Rechts: 19de-eeuwse schil: brede straten, veel groen en een relatief homogeen bebouwingsbeeld.

Waar is het mis en waarom?

Dat het bij identiteit en kwaliteit vooral gaat om de evenwichtige samenhang tussen elementen waarbij de historische continuïteit de bindende factor is, wordt zichtbaar wanneer het evenwicht is verstoord. Zo wordt het niet respecteren van de historische rooilijn bijvoorbeeld pijnlijk zichtbaar op de hoek Lange Bisschopstraat/Korte Assenstraat waar, dankzij de terugspringende rooilijn een structuurverstorende ruimte is ontstaan. De bebouwingswanden kenmerken zich overwegend door een eenheid in veelheid: met gebruikmaking van elementen uit de omgeving voegt de bebouwing uit verschillende eeuwen en van wisselende massaliteit zich in de straatwand. Er zijn plaatsen waar het evenwicht is verstoord. Zo vormt het Noordenbergpoortcomplex een storende onderbreking in de gevelwand: niet alleen de stedenbouwkundige situering met de hoogst onfunctionele arcade is daar debet aan. Ook de materialisatie, zoals het blauw, gecoat spiegelglas en het goedkoop ogende plaatmateriaal van de dakopbouw, vormt een beeldverstorend element in het beschermd stadsgezicht.

Links: structuurverstorende, terugwijkende rooilijn in de lange Bisschopstraat.
 Rechts: Weinig fijnzinnige architectonische detaillering en opdringerige materiaaleigenschappen van het Noordenbergpoortcomplex.

Grote delen binnen het kernwinkelgebied zijn onaantrekkelijk omdat de openbare ruimte een druk, onrustig en versnipperd beeld vertoont. Een kakofonie aan reclames en onaantrekkelijk vormgegeven winkelpuizen trekt de aandacht. Zorgvuldig vormgegeven straatmeubilair ontbreekt. Veel meubilair staat scheef en is slecht onderhouden. Er valt een wirwar aan toegepaste materialen, patronen, vormen en indelingen te constateren.

De overheersende, op de winkelfunctie ingerichte openbare ruimte, overschaduwde de bijzondere stedenbouwkundige en architectonische context. Zo is vanuit de Lange Bisschopstraat het markante zicht op de Grote of Lebuinuskerk vrijwel niet meer waarneembaar vanwege de vele uitsteekreclames, uitstallingen, obstakels en forse luifelconstructies. Ook de enorme keus aan bestratingsmaterialen en -vormen heeft helaas niet overal in de binnenstad bijgedragen tot een hoogwaardige beeldkwaliteit.

Een keur aan materialen is in volle glorie te ervaren in het gebied Stromarkt, Proosdijpassage en aangrenzende winkelstraten. Gevoegd bij de rommelige inrichting met overig straatmeubilair heeft de bestrating geleid tot een gefragmenteerde ruimte die niet past bij het historische karakter van het gebied en die bovendien, vanwege de chaotische indruk, niet bevorderlijk is voor het waarnemen van de veelheid aan maatschappelijke functies. Wanneer de bestrating zich in materiaal en patroon voegt in de omgeving, zoals bijvoorbeeld op de Brink, bevordert dat de beeldkwaliteit. Monofuncties dragen evenmin bij aan een positief beeld. Het Grote Kerkhof en het Bergkerkplein boeten bijvoorbeeld duidelijk in aan aantrekkelijkheid vanwege het overheersende gebruik als parkeerplaats. Dat geldt eveneens voor de Welle waar de verkeersfunctie de bijzondere relatie tussen stad en IJssel grof geweld aandoet. De monofunctionaliteit van het kernwinkelgebied heeft als consequentie dat er boven de winkels niet of nauwelijks wordt gewoond. Daarom bieden de winkelstraten na winkelsluitingstijd een levenloze aanblik.

Geconcludeerd kan worden dat de hoge kwaliteit van de stedenbouwkundige en architectonische structuur niet afleesbaar is in de inrichting van de openbare ruimte. Op veel plaatsen is de openbare ruimte niet veel meer dan de resultante van allerlei functionele invullingen en vertoont daardoor een versnipperd, rommelig beeld. Juist vanwege het specifieke stedenbouwkundige patroon van smalle straten vallen onrechtmatigheden in de openbare ruimte in de Deventer binnenstad nu eenmaal sterker in het oog.

Links: Monument op de Brink. Fantasieloze winkelpui waarbij de rooilijn op storende wijze wordt ontkend. Overdaad aan reclame en opeenhoping van straatmeubilair.

Rechts: Stromarkt. De overheersende verkeersfunctie, het nietszeggende kantoorgebouw en de wirwar aan straatmeubilair sorteren een chaotisch beeld.

Hoe kan de kwaliteit verbeterd worden?

In dit beeldkwaliteitsplan worden de volgende beleidsrichtlijnen nader uitgewerkt.

Algemeen

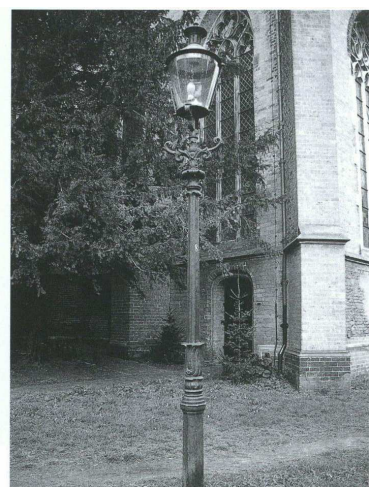
- De binnenstad is geen statisch gegeven. Ingrepen in de stad zullen altijd noodzakelijk zijn. Om de historische kwaliteit en identiteit te waarborgen moeten de ingrepen voortkomen en refereren aan hun omgeving. Ze mogen de stad niet belagen. Het genereren van kwaliteit dient dus te worden begrepen vanuit de historische context van Deventer.
- Uit het oogpunt van beeldkwaliteit moeten ingrepen in de binnenstad niet worden ingegeven door de functie of door belanghebbenden maar door de ruimtelijk-visuele context.

Openbare ruimte / Identiteit

- Het zichtbare onderscheid in ontstaansgeschiedenis tussen de middeleeuwse kern, de 19de-eeuwse rand en het open rivier- en Worplandschap behoort tot de karakteristieken van de stad. Dit identiteitskenmerk wordt beklemtoond en versterkt door daar bij ruimtelijke ingrepen rekening mee te houden. Ten aanzien van de inrichting openbare ruimte wordt daarom voorgesteld de middeleeuwse kern te bestraten met gebakken klinkers (al dan niet handvorm) en de 19de-eeuwse schil met nieuwe, industrieel vervaardigde exemplaren.
- De Zuid-Nederlandse steden (Den Bosch, Breda, Maastricht) versterken hun uitstraling en identiteit bijvoorbeeld door het gebruik van kinderkopjes. Het imago van Deventer als Oost-Nederlandse Hanzestad wordt daarentegen geaccentueerd door het toepassen van traditionele klinkers. Lange tijd zijn de Deventer straten ermee bestraat geweest.
- Het beklemtonen van de eigen identiteit van Deventer wordt door veel beleidsrapporten benadrukt. Dit is mogelijk door bijvoorbeeld gebruik te maken van in Deventer vervaardigde straatnaamborden en gietijzeren straatverlichting (Nering Bögel), of meubilair dat het karakter van de voormalige Deventer fabriek weerspiegelt.

Links: Het Grote Kerkhof in gebruik als parkeerplaats.

Rechts: Historische lantaarn bij de Bergkerk. Gietijzer is een typisch Deventer product en behoort tot de 'huisstijl' van de stad.

Onder: Brink, verblijfsplein bij uitstek. De inrichting van de openbare ruimte is ondergeschikt aan het ruimtelijk beeld.

Geen hiërarchie

- Wanneer straten en pleinen worden opgevat als eenduidige, heldere en logische verbindingroutes dient de bestrating daarbij aan te sluiten. Zo kan de openbare ruimte de herkenbaarheid van de historische structuur ondersteunen. Binnen de ruimtelijke eenheid (kern of schil) wordt dan geen hiërarchie aangebracht (bijvoorbeeld door pleinen of kernwinkelstraten afwijkend te bestraten). Een min of meer neutrale inrichting maakt het bovendien mogelijk functiewijzigingen op te vangen zonder al te ingrijpende aanpassingen.

Rust in het straatbeeld

- Het is duidelijk dat een hoge graad van toegevendheid ten aanzien van de straat als openbaar gebied leidt tot een bedroevend ruimtelijk beeld. De openbare ruimte mag daarom niet verworden tot een optelsom van deelbelangen. Terughoudendheid in de kwantiteit van het straatmeubilair is van belang. Het smalle straatprofiel van de middeleeuwse kern onderscheidt Deventer van steden die hun plattegrond later ontwikkelden. Dit gegeven stelt restricties aan de kwantiteit van het straatmeubilair.
- Wanneer de inrichting van de openbare ruimte ondergeschikt wordt aan het ruimtelijk beeld zal dit consequenties hebben voor de werkwijze van de wijkaanpak.
- Eenvoud, soberheid, eenheid, terughoudendheid en een goed ontwerp zijn de kernwoorden voor de openbare ruimte-inrichting. Alleen zo krijgen de wezenlijke karakteristieke beeldelementen van de stad en de stedelijke functies zoals winkels optimaal de aandacht. Vraagt bijvoorbeeld de bestrating (bijvoorbeeld sierbestrating) teveel aandacht dan moet de rest (bebouwing, ruimtes, winkels en dergelijke) daarmee concurreren.
- Het toepassen van groen is alleen geschikt op plekken waar het de ruimtelijk-visuele structuur ondersteunt of versterkt. Het gebruik van 'snippergroen' of plantenbakken (al dan niet met reflectoren) die als antiparkeermaatregel dienen moet voorkomen worden.
- Kwalitatief hoogwaardig straatmeubilair bezit een goede vormgeving, is functioneel én beheersbaar. Het dient dus weinig onderhoudsgevoelig te zijn. Ten aanzien van het beheer geldt dat zorgvuldig opgebouwde kwaliteit alleen hoogwaardig kan blijven als eigenaren en gemeente een goed beheer uitoefenen. Dit betekent dat de gemeente een beheersplan moet opstellen. Een schone en goed onderhouden binnenstad heeft immers een positieve uitwerking op het gebruik ervan. Wat betreft de situering is de coördinatie van eminent belang. Inmiddels heeft het College van Burgemeester en Wethouders een maatregel op dit vlak genomen te weten de benoeming van een coördinator openbare ruimte bij de afdeling Stadsbeheer. Deze toetst plannen op ruimtelijke kwaliteit.

Sijzenbaan, ontwerp Theo Bosch uit 1987. Een nieuwbouwcomplex van hoge architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit.

Architectuur

- In de bebouwingswanden zijn de eeuwen afleesbaar. Dit vormt een essentieel en karakteristiek element van de binnenstad. Nieuwe architectonische ontwerpen moeten daarom geen herhaling van het oude zijn. Wanneer nieuwbouw (of verbouw) zich op een eigentijdse, vanzelfsprekende wijze voegt in de bestaande gevelwand zal zij deel uit gaan maken van de omgeving. Zo kan een nieuwe, eigentijdse kwaliteit worden toegevoegd. Om geen hardhandige onderbreking in de straatwand te vormen zullen nieuwe ontwerpen wel bepaalde essentiële kenmerken uit de omgeving moeten overnemen. Zo moeten zij zich bijvoorbeeld kenmerken door een zorgvuldige en verfijnde detaillering. Uit de beschrijving in het Stratenboek blijkt bovendien op welke aspecten nieuwbouw zou moeten aansluiten.

2 UITGANGSPUNTEN OPENBARE RUIMTE BESCHERMD STADSGEZICHT

De attractiviteit van de historische binnenstad wordt bepaald door een evenwichtig samenspel van onder meer cultuurhistorische en economische factoren. Wanneer dat evenwicht wordt verstoord doet dat afbreuk aan het beeld. De inrichting van de openbare ruimte dient dus zodanig te zijn dat de pluriforme samenhang tussen de verschillende factoren hersteld en verbeterd wordt. Geconstateerd kan worden dat een visueel aantrekkelijke binnenstad haar sociale maar vooral economische uitwerking niet zal missen. Ruimtelijke attractiviteit is immers onlosmakelijk verbonden met economische aantrekkingskracht. Ten einde de karakteristieke beeldkwaliteit en de leefbaarheid van de binnenstad te behouden blijkt een stringente regelgeving ten aanzien van de openbare ruimte noodzakelijk. Alleen door het formuleren van een duidelijk beleid voor de openbare ruimte wordt bijgedragen aan een positieve beeldkwaliteit. Algemene bepalingen ten aanzien van winkelpuien, reclame, rolluiken, luifels, uitstallingen en terrassen zijn dan ook onontbeerlijk. Vrijstelling van deze bepalingen wordt alleen verleend wanneer de welstand daarmee is gediend. De bepalingen geven duidelijkheid naar de aanvrager. Impliciet worden namelijk veel aanvragen betreffende de openbare ruimte al op onderstaande uitgangspunten getoetst. De indiener van het plan heeft dus het recht om te weten waarop het ontwerp wordt beoordeeld. Het verkort de duur van de aanvraagtijd want plannen zullen sneller beoordeeld kunnen worden.

Korte Bisschopstraat circa 1870.

Korte Bisschopstraat rond de eeuwwisseling.

Historische winkelpui in de Kleine Overstraat.

Bestaand beleid

De hier geformuleerde uitgangspunten zijn niet geheel nieuw. Veel richtlijnen liggen formeel vast in de verschillende verordeningen. Per onderdeel worden die vigerende regels die specifiek op de beeldkwaliteit betrekking hebben, genoemd. Waar van toepassing wordt dit aangevuld met voorstellen voor nieuwe (beleids)uitgangspunten. De Algemene Plaatselijke Verordening voor reclame en voor uitstallingen is als bijlage 4 toegevoegd.

Winkelpuilen³

Deventer bezit een groot aantal karakteristieke, historische winkelpuilen. Ze worden gekenmerkt door een gecompartmenteerde opbouw van borstwering en omlijsting, etalage en entrees. Met zorg uitgevoerde pilasters en ornamentrijke kroonlijsten, reliëf, versieringen, kleuren en duurzame materialen verlenen de pui haar individuele uitstraling en herkenbaarheid. De bovengelegen gevel en de pui kunnen wat betreft architectonische vormgeving verschillen, met elkaar vormen zij een harmonisch contrast.

Boven: de forse luifel die over drie panden doorloopt doet totaal geen recht aan de architectuur van de individuele bebouwing. De relatie van de winkelpui met de bovenbouw is ruw verbroken.

Links: Met eigentijds materiaal en met aandacht voor verhoudingen, details en kleur is een aantrekkelijke winkelpui tot stand gekomen.

Rechts: enige samenhang tussen pui en bovenbouw ontbreekt.

Anonieme winkelpui met opzichtige reclamevoering, pontificaal gesitueerd in de zichtlijn van de Lange Bisschopstraat.

Links: Opvallende samenhang tussen pui en bovenbouw, een duidelijk etalagefront d.m.v. een borstwering, terughoudende reclame.
 Rechts: Nieuwe winkelpui, goede verhoudingen, aandacht voor straathoeken door het gebruik van een afgerond, natuurstenen borstwering en rond glas.

Om het etalagefront te vergroten verdwenen in de loop der tijd tal van borstweringen en puiomlijstingen. Winkels, waarbij de pui compleet verdween, werden gezien als meest economische oplossing. Alom tegenwoordig zijn grote, tot op de vloer doorgaande glaspuien (geen borstweringen, glazen deuren zonder omlijsting) of vouwdeuren die in geopende toestand een gapend 'gat' vormen. Daardoor wekt de bovenliggende gevel vaak de indruk geamputeerd te zijn. Omdat de kwetsbaarheid van de winkel hierdoor toeneemt verschijnt na sluitingstijd een nieuwe 'pui': het onvermijdelijke rolluik. Om de zichtbare verarming van het historische straatbeeld tegen te gaan is een puinenbeleid onvermijdelijk.

Bestaand beleid winkelpuien in het Beschermd Stadsgezicht Deventer

Er is geen vastomschreven winkelpuinenbeleid voor het Beschermd Stadsgezicht. De Planadviescommissie tracht, waar mogelijk, aan onderstaande uitgangspunten vast te houden.

Aanvullende uitgangspunten winkelpuien

1. De pui dient in het vlak van de gevel te worden gesitueerd.
2. De beeldrelatie winkelpui - bovenbouw wordt versterkt door:
 - a) Samenhang tussen de indeling van de pui en de bovenbouw. Een onder verschillende panden doorgaande, éénvormige winkelpui is niet aanvaardbaar.
 - b) Per perceel minimaal één entree te ontwerpen.
 - c) Het puiontwerp aan te laten sluiten op de oorspronkelijke, kenmerkende hoogte van de begane grondverdieping. Dat zal meestal betekenen dat de puihoogte groter is dan de pui breedte. Een verticale geleiding onderstreept dit verschil.
 - d) Overstekken in de vorm van forse, vaste luifels te vermijden.
 - e) De hoogte van de puilijst ten opzichte van de naastgelegen puilijst te laten verspringen. Dit onderstreept de individualiteit van het winkelpand.
 - f) Het respecteren van de oorspronkelijke parcellering binnen de plattegrond wanneer het winkeloppervlak zich over meerdere, aaneengesloten panden uitstrekt. Oorspronkelijke scheidingsmuren dienen dus deels gehandhaafd te blijven.
3. Bouwstenen voor een architectonisch verantwoorde vormgeving.
 - a) De onderlinge combinatie van materialen, afmetingen, detailleringen en kleuren behoeft aandacht.
 - b) Zorgvuldige en verfijnde detaillering van architectonische details zoals kozijnen, profielen, neggen en dergelijke.
 - c) Eventuele beveiligingsvoorzieningen, verlichting en gevelreclame in het ontwerp integreren.
 - d) Huisstijlen zijn alleen aanvaardbaar indien ze voldoen aan bovengenoemde bepalingen.

4. Om tot een verantwoord puiontwerp te komen zijn een bouwkundig en historisch onderzoek en een goede opmeting van de pui en van de begane grondverdieping noodzakelijk. Deze onderzoeksgegevens dienen bij het bouwplan te worden ingediend. De Planadviescommissie kan de bouwaanvraag dan snel afhandelen. De relevante gegevens zijn beschikbaar bij het Stadsarchief, Het Klooster 3 te Deventer.

Gevelreclame

Reclame moet opvallen. Dat is geen probleem zolang de reclame ondergeschikt is aan het pand en aan de omgeving. Tot ver in de jaren vijftig was dat het geval. De laatste decennia zijn de reclame-uitingen steeds bepalender in het straatbeeld geworden. In veel winkelstraten heeft zij dermate schreeuwerige, opdringerige vormen aangenomen dat er sprake is van visuele vervuiling. Wanneer de karakteristieke beeldkenmerken van de gevel en de pui volkomen worden genegeerd doet dat afbreuk aan de hoge beeldkwaliteit van de historische omgeving. Ten einde het monumentale karakter van het beschermde stadsgezicht te waarborgen is een goed reclamebeleid vereist. Een rustig, attractief straatbeeld waarbij de reclame een geïntegreerd onderdeel van de pui uitmaakt heeft een positieve uitstraling: uit het oogpunt van beeldkwaliteit en economie van eminent belang.

Bestaand beleid gevelreclame in het Beschermd Stadsgezicht Deventer

Reclame wordt getoetst aan art. 4.7.2 van de Algemene Plaatselijke Verordening (zie bijlage 4). Punt 4 d stelt dat een reclame kan worden geweigerd 'indien de reclame geen relatie heeft met de bestemming van (het gedeelte van) het onroerend goed waarop de reclame is of wordt aangebracht of met het feitelijke gebruik dat van het (gedeelte van het) onroerend goed wordt gemaakt'. Concreet houdt dit in dat de reclame wordt beperkt tot de voorgevelpui, dus de ruimte vanaf de begane grond tot beneden de onderdorpels van de ramen op de eerste verdieping.

Aanvullende uitgangspunten gevelreclame

1. Wat betreft afmeting, vorm, materiaal en kleur is de reclame een ondergeschikt element in de pui en in het stadsbeeld.
2. De architectonische detaillering, maat, materialisatie en kleurstelling van de pui en het pand zijn uitgangspunt voor de reclamevormgeving. De afmeting en vormgeving van de reclame dienen daarmee in harmonie te zijn. Ook huisstijlreclames moeten daaraan voldoen.
3. Specifieke reclamedragers zoals het fries van een puilijst en reclamevelden zijn de aangewezen plaats voor het aanbrengen van reclame. Alleen wanneer dat niet mogelijk is kunnen andere plaatsen in aanmerking komen.

Links: schreeuwerige reclames die het pand en het straatbeeld ontsieren.
Rechts: zeven keer de naam op de gevel: één keer volstaat ook.

De reclame is ondergeschikt in de pui aanwezig.

4. Een aantrekkelijke winkelstraat kenmerkt zich door het weren van:

- a) Meer dan één reclame-uiting per gevelbreedte (perceel).
- b) Gevelbrede reclame. De beeldrelatie tussen de winkelpui en de verdieping wordt hierdoor verbroken: de gevel wordt als het ware in tweeën geknipt.
- c) Lichtbakken. Een goed alternatief zijn losse doosletters, al dan niet verlicht. Voor omwonenden is het van belang dat de lichtreclame van een tijd klok wordt voorzien.
- d) Bewegende reclameobjecten, lichtkranten, reclame met knipperende verlichting, evenals slingers van (gekleurde) (knipper)lampen en verlichting van de gevelcontour (bijvoorbeeld klok- of tuitgevels).
- e) Het dichtplakken of -schilderen van etalageruiten.
- f) Vlaggen, vaandels en uitstallingen in de vorm van reclameobjecten.

Rolluiken en rolhekken

Geheel gesloten rolluik.

Een straat waar het beeld na winkelsluitingstijd wordt bepaald door gesloten rolluiken is onaantrekkelijk en naargeestig. De harde, afwerende aanblik van het staal of aluminium, soms met graffiti bespoten, maakt het doorkruisen van zulke straten tot een deprimerende handeling. Om het verblijfsklimaat en de beeldkwaliteit te verbeteren dienen de rolluiken een opener, doorzichtiger beeld te vertonen. Dat deze openheid niet ten koste gaat van de beveiligingsfunctie wordt aangetoond door de overkoepelende organisatie van verzekeraars. Zelfs voor bijzonder inbraakgevoelige winkelbranches zoals juweliers- en electronicazaken, geven zij voorbeelden van beeldvriendelijke, optimaal beschermende maatregelen. Een opener beveiligingssysteem verbetert het verblijfsklimaat. Vanzelfsprekend heeft dit een veiligheidsbevorderend effect. Wanneer winkelstraten na sluitingstijd niet meer worden gemedend neemt de sociale controle toe. In Deventer wordt er sinds een aantal jaren een succesvol anti-rolluikenbeleid gevoerd.

Bestaand beleid rolluiken en rolhekken in het Beschermd Stadsgezicht Deventer

Om het aanzicht van de pui zo min mogelijk te verstoren mag alleen slagbestendig glas, een open rolhek of een geheel of grotendeels open of 'doorzichtig' rolluik worden aangebracht.

Aanvullende uitgangspunten rolluiken en rolhekken

Het rolluik of -hek behoort zich te beperken tot de glasopening van de etalage. De borstwering van de pui, evenals de pui-omlijsting dienen zichtbaar te blijven. Het verdient de voorkeur de beveiliging aan de binnenzijde aan te brengen, circa 1 meter achter de pui. Ook rolkasten behoren aan de binnenzijde te worden aangebracht.

Zonnenschermen en markiezen⁴

In de loop der jaren zijn veelkleurige zonnenschermen en markiezen een vast onderdeel van de winkelstraten geworden. Mits zij aan bepaalde voorwaarden voldoen, dragen zij bij aan een positief beeld.

Bestaand beleid zonnenschermen en markiezen in het Beschermd Stadsgezicht Deventer

Er is geen vast omschreven zonnenschermen- en markiezenbeleid voor het Beschermd Stadsgezicht. De Planadviescommissie tracht, waar mogelijk, aan onderstaande uitgangspunten vast te houden.

Aanvullende uitgangspunten zonnenschermen en markiezen

1. De architectonische detaillering van het pand en de karakteristiek van de openbare ruimte vormen het uitgangspunt voor:
 - a) Het al dan niet aanbrengen van een zonnenscherm of markies.
 - b) De keuze voor zonnenscherm of markies.
 - c) De vormgeving van zonnenscherm of markies.
 - d) De situering op de gevel.
 - e) De uitvalmaat van het scherm.
2. Zonnenschermen/markiezen dienen bevestigd te worden aan de bovendorpel van de raamopening.

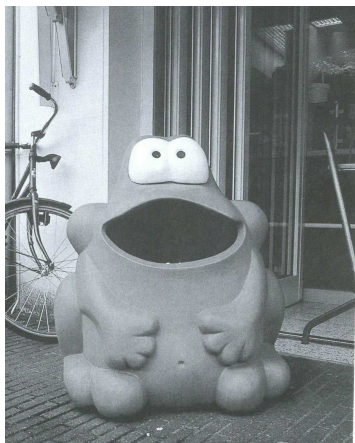

Links: kunststof markiezen die de bovenlichten 'doorsnijden' en gesloten rolluiken.

Rechts: deze markies bestaat uit geweven doek, is inklapbaar en accentueert de segmentboogvorm van de gevelopening.

3. Zonnenschermen/markiezen op de verdieping behoren:
 - a) Binnen de neggen van de raamopening te worden aangebracht. Een doorgaande luifel over meerdere gevelopeningen is hier dus niet aanvaardbaar.
 - b) Een kleinere uitvalmaat te bezitten dan de schermen op de begane grond.
 - c) Geen grotere afmeting te hebben dan maximaal 35% van de hoogte van de raamopening.
4. Zonnenschermen/markiezen dienen een semi-permanent karakter te bezitten. Ze moeten dus inrol- of inklapbaar zijn.
5. Het materiaal bestaat uit geweven doek.
6. Reclame wordt alleen toegestaan op de volant van de luifel van de begane grond.

Uitstallingen⁵

In veel winkelstraten valt een wildgroei te constateren van allerlei losse voorwerpen die ten behoeve van commerciële belangen van ondernemers zijn geplaatst. Dit zijn niet alleen artikelen die tot het assortiment van de winkel behoren. Ook plantenbakken, reclamevarkens, speeltoestellen en reclamemateriaal behoren daartoe. Omdat de ruimte in de smalle, van oorsprong middeleeuwse, straten beperkt is vormen de uitstallingen een hinderlijk obstakel. Bovendien dragen ze bij aan een versnipperd, uitermate rommelig straatbeeld. Uit het oogpunt van beeldkwaliteit dienen uitstallingen in het Beschermd Stadsgezicht dus afwezig te zijn.

Bestaand beleid uitstallingen in het Beschermd Stadsgezicht Deventer

Uitstallingen (zoals verkoopwaar, plantenbakken) zijn volgens de Algemene Plaatselijke Verordening, artikel 2.1.5.1 A, derde lid toegestaan voorzover deze voorwerpen niet bestaan uit reclameborden of -vlaggen, niet hoger zijn dan 2 meter en geplaatst worden binnen 0,60 meter vanaf de gevel van het winkel- of bedrijfspand waarop de uitstalling betrekking heeft.

Losse reclameobjecten zijn toegestaan voor zover deze voorwerpen alleen tijdens openingsuren van het bedrijf aan het pand zijn bevestigd (dus niet op de weg), niet verder uitsteken dan 30 centimeter vanaf de gevel, geen groter oppervlak bezitten dan 0,6 m², niet hoger hangen dan de grens tussen de begane grond en de eerste verdieping en voldoen aan redelijke eisen van welstand (zie bijlage 4).

Aanvullende uitgangspunten uitstallingen

Aangezien uitstallingen de hoogwaardige stedenbouwkundige en architectonische context verstoren wordt voorgesteld om uitstallingen in het Beschermd Stadsgezicht te weren.

Terrassen

Caféterrassen zijn onlosmakelijk verbonden met historische steden. Mits ondergeschikt in de straat of op het plein aanwezig verhogen ze de beleevingswaarde. Ze moeten zich dus goed voegen in de omgeving en een open en aantrekkelijk karakter bezitten. In Deventer wordt sinds enige tijd een succesvol terrassenbeleid gevoerd.

Bestaand beleid terrassen in het Beschermd Stadsgezicht Deventer

1. Windschermen en andere terrasafscheidings zijn toegestaan indien:
 - a) Ze alleen in combinatie met tafels en stoelen worden geplaatst.
 - b) Ze gemakkelijk verplaatsbaar zijn en niet hoger zijn dan 1.30 meter.
 - c) Ze niet evenwijdig aan de gevel worden geplaatst.
 - d) De reclamevoering hierop alleen betrekking heeft op de naam van het horecabedrijf of op een product dat in het bedrijf verkocht wordt.
 - e) De reclame, voor zover niet bestaande uit menugegevens niet meer dan 10 % van het oppervlak van de windschermen beslaat.

- f) De reclame, voor zover bestaande uit menugegevens niet meer dan 10 % van het oppervlak van het windscherm beslaat.

2. Terrasstoelen

- a) De rug- en zitgedeelten van de terrasstoelen zijn van naturel riet/rotan. Het gebruik van ander materiaal is alleen toegestaan indien dit visueel niet of nauwelijks afwijkt van naturel riet/rotan.
- b) Het stoelframe mag uit ander materiaal bestaan maar alleen indien matte, donkere kleuren worden gebruikt (geen chroom).

3. Parasols zijn toegestaan indien:

- a) Ze dagelijks na sluitingstijd worden ingeklapt.
- b) Ze gemaakt zijn van tentdoek of lichtdoorlatend materiaal.
- c) De onderkant van de volant op minstens 2.20 hoogte zit.
- d) De parasol niet groter is dan het terras maar maximaal 4 bij 4 meter.
- e) De reclamevoering hierop alleen betrekking heeft op de naam van het horecabedrijf of op een product dat in het bedrijf wordt verkocht.
- f) De reclame niet meer dan 10 % van het oppervlak van de parasol beslaat.

4. Voor reclameborden geldt in beginsel een verbod met dien verstande dat losse borden aan de gevel tot een maximale oppervlakte van 0,60 m² tijdens terrastijden zijn toegestaan.

Aanvullende uitgangspunten terrassen

Gezien het goede resultaat zijn aanvullende uitgangspunten niet noodzakelijk.

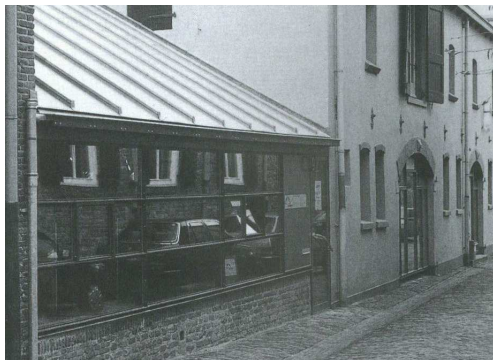

Terras op de Brink

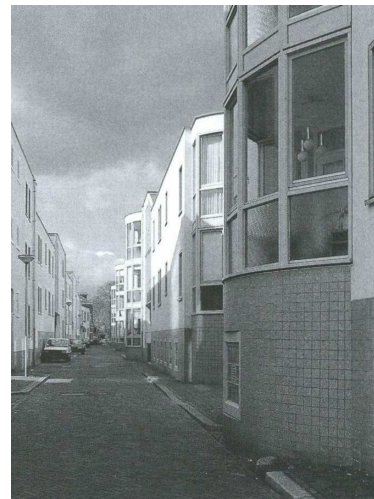
3 NIEUWBOUW IN HET BESCHERMD STADSGEZICHT

Het beeld van de tijd

In de bebouwingswanden zijn de eeuwen afleesbaar. Dit aspect vormt een essentieel en karakteristiek element van de Deventer binnenstad. Nieuwe architectonische ontwerpen moeten daarom geen herhaling van het oude zijn. Wanneer nieuwbouw zich op een eigentijdse, vanzelfsprekende wijze voegt in de bestaande gevelwand zal zij deel uit gaan maken van de omgeving. Zo kan een nieuwe, hedendaagse kwaliteit worden toegevoegd en worden erfgoed en moderne traditie met elkaar verzoent. Om dat te bereiken moeten nieuwe ontwerpen wel bepaalde kenmerken uit de omgeving overnemen. In sommige gevallen zal dat leiden tot een min of meer traditionele vormgeving, in andere gevallen tot een zeer modern, eigentijds ontwerp. Essentieel is dat het pand in een goede, harmonische relatie staat tot de naaste omgeving. De context is dus het uitgangspunt en de randvoorwaarde voor toekomstige ingrepen. Kennis van de (historisch) architectonische kwaliteitskenmerken is daarbij van wezenlijk belang. Zij vormt als het ware de 'onderlegger' voor het nieuwe ontwerp en kan gehanteerd worden als instrumentarium bij het ontwerpen. Het spreekt vanzelf dat dit aspect van 'weven' en harmonisch integreren van oud en nieuw hoge eisen stelt aan het niveau van het bouwplan. Kortom, aan het niveau van de architect.

Links: op een eigentijdse wijze voegt de nieuwbouw van Galerie Rondeel zich in de bestaande gevelwand van Achter de Muren Zandpoort.
Rechts: de hoge kwaliteit van het Sijzenbaancomplex (1987) komt onder meer tot uitdrukking in een bijzonder stedenbouwkundig plan, goede maat- en schaalverhoudingen, zorgvuldige detaillering en keuze van materiaal en kleur.

Bestemmingsplannen

In de bestemmingsplannen voor de binnenstad is een groot aantal stedenbouwkundige eisen, gebaseerd op bescherming en behoud van de historische stedenbouwkundige structuur, formeel vastgelegd. Met betrekking tot de architectonische randvoorwaarden wordt vermeld dat 'nieuwe ontwerpen moeten aansluiten bij het historisch stadsbeeld wat betreft materiaal- en kleurgebruik, maat en schaal van de gevelindeling en detailleringen'. Een (globale) architectonische analyse van de binnenstad is dus noodzakelijk. Gebaseerd op deze essentiële beeldkenmerken van de bestaande bebouwing kunnen vervolgens algemene architectonische uitgangspunten worden geformuleerd (noot 6).

Algemene beeldkenmerken

- Elk pand staat in de rooilijn, op het maaiveld en bezit een duidelijke voorzijde met entree. De entree is gesitueerd in de hiërarchisch belangrijkste openbare ruimte.
- Gevelopbouw: driedeling bestaande uit plint - middenstuk - geprononceerde beëindiging (kroonlijsten, hoofdgestellen, gootklossen). Daarboven een kap.
- Gevelopeningen: de voorgevel is relatief open, de zijgevel gesloten van aard. Staande gevelopeningen met relatief diepe neggen. (Schuif)ramen voorzien van staande glasmaten. Deuren en ramen veelal met bovenlichten.

- **Hoofdmassa.**
Vrij vlak. Wel een grote verscheidenheid en verfijning in detaillering en profilering dat resulteert (tezamen met de diepe neggen) in een zeker reliëf binnen de gevelwanden. Enorme aandacht voor ambachtelijke elementen zoals metselwerk, voegwerk, geprofileerde kozijnen, lateien, kalven, dorpels, neuten, glasroeden, lijstwerk, muurankers en voor ornamenten zoals hanenkammen, sluitstenen, sierblokken, nokversieringen.
- **Materiaal- en kleurgebruik.**
Baksteen, hout, glas(inlood), keramische pannen. Vanwege het gebruik van natuurlijke verfstoffen is het kleurresultaat rustig en terughoudend. Hoofdtinten op houten onderdelen zijn (gebroken) wit, donkergroen, donkerrood.

Algemene beeldkenmerken: continue voorgevelrooilijnen van bebouwing, driedelige gevelopbouw, kappen, staande gevelopeningen en verscheidenheid en verfijning in detaillering en profilering.

Middeleeuwse kern

De middeleeuwse kern, het gebied dat ontstond voor het slechten van de wallen, kenmerkt zich door een organisch stratenbeloop, een hiërarchie van hoofd-, zijstraten en stegen, een dichte, aaneengesloten bebouwing en een enorme variatie aan panden die niettemin een aantal vaak terugkerende elementen bezitten wat betreft opbouw en indeling van de gevel, textuur, kleur- en materiaalgebruik.

- Panden zijn vaak niet breder dan de overspanning van één of twee houten balken. Geringe perceelbreedte, grote kaveldiepte. Dit relatief smalle verkavelingspatroon is in hoge mate kenmerkend voor de binnenstad.
- Maat, schaal, ontwerp, materiaal, kleur en textuur van het pand verschilt van het buurpand. Dit resulteert in een zeer afwisselend beeld van individueel herkenbare panden.
- Gevelwanden kenmerken zich in de regel door een twee- of drielaagse bebouwing die veelal 2 of 3 vensterassen breed is. Kleinschaligheid en verticaliteit zijn kenmerkend. In de regel bezitten de panden een hoge begane grondverdieping.
- De overgang gevel (privaat) - openbare ruimte (publiek) is meestal duidelijk vormgegeven in de vorm van een stoep. Zo krijgen de panden een 'voet'.
- **Materiaal- en kleurgebruik.**
Gevels: overwegend rode of bruin/roodachtige, al dan niet handvorm vervaardigde, baksteen, soms (dodekop) gesausd, soms voorzien van geschilderd pleisterwerk.
- **Dakbedekking:**
hoofdzakelijk (rode) Hollandse pannen.

Beeldkenmerken middeleeuwse kern: organisch stratenbeloop, smal verkavelingspatroon, individueel herkenbare panden, verticale geleding.

19de-eeuwse schil

Het stadsdeel dat na het slechten van de wallen ontstond kenmerkt zich door een ruimere stedenbouwkundige opzet.

- In mindere of meerdere mate lijken de panden op elkaar omdat veel bebouwing complexmatig tot stand is gekomen. Maat, schaal, ontwerp, materiaal, kleur en textuur van het pand verschilt in veel mindere mate dan in de middeleeuwse kern van het buurpand. De architectuur volgt in veel gevallen een aantal klassieke regels, soms in de vorm van neo-stijlen.
- Het aantal bouwlagen telt in de regel, net als in de middeleeuwse kern, 2 a 3 lagen. De verdiepingshoogte is evenwel groter en de geleding is meer horizontaal gericht.
- Overgang gevel - openbare ruimte is vaak duidelijk vormgegeven in de vorm van een tuin en tuinafscheiding.
- Materiaal- en kleurgebruik:
Gevels: overwegend industrieel vervaardigde, grauwe baksteen, veel geschilderd pleisterwerk, soms met schijnvoegen. Beperkt gebruik van natuursteenelementen. Dakbedekking: industrieel vervaardigde, overwegend gesmoorde, keramische pannen, soms leien, losanges en (incidenteel) bitumineuze bedekkingen.

Beeldkenmerken 19de-eeuwse schil: brede verkaveling, de bebouwing vertoont onderling meer overeenkomst en is horizontaler geleed dan in de kern.

Uitgangspunten bij nieuwbouw in het Beschermd Stadsgezicht Deventer

- 1 De historische stedenbouwkundige en architectonische structuur is uitgangspunt en randvoorwaarde voor ontwerpen. Met name de historische kavelmaat is van belang. Aan de hand van het Stratenboek dient vooraf een onderzoek te worden gedaan naar de architectonische aspecten van de omgeving.
- 2 Prijsvragen en meervoudige opdrachten kunnen bijdragen de architectonische kwaliteit van de binnenstad te vergroten.

Ontwerpaspecten

- 1 Elk pand staat in de rooilijn, op het maaiveld, bezit een relatief hoge begane grondverdieping en heeft een duidelijke voorzijde met entree.
- 2 Op belangrijke zichtlocaties (bijvoorbeeld hoek Keizerstraat-Singel) moet aan de architectonische kwaliteit de hoogste zorg worden besteed.
- 3 Grote complexen in historische gebieden ontberen vaak een uitstraling die voor appreciatie noodzakelijk is. Mogelijkheden om de historisch gebruikelijke kavelbreedte, de individualiteit en de gevarieerdheid van de bebouwing te nuanceren zijn:
 - differentiëren van grote gevelvlakken door een plastische opbouw.
 - geleding/parcellering aanbrengen in de vorm van een afwijkend (geparcelleerd) kleur- of materiaalgebruik.
 - De overgang gevel - openbare ruimte (stoep of tuin en tuinafscheiding) moet in het ontwerp worden vormgegeven.

Architectonische detaillering

- 1 Zorgvuldige en verfijnde detaillering van architectonische details (kozijnen, profielen, neggen, hemelwaterafvoeren etcetera).
- 2 De onderlinge combinatie van materialen, afmetingen, detailleringen en kleuren behoeft aandacht.

- 3 Ontraden wordt het toepassen van materialen die het imago hebben 'goedkoop' te zijn (bijvoorbeeld grof damwandprofiel, plaatmateriaal, vlak geprofileerde kunststof of aluminium kozijnen) dan wel 'protserig' te zijn (reflecterende glassoorten zoals gecoat spiegelglas).

Golstraat

Papenstraat

Door een geparcelleerd kleurgebruik, het toepassen van een iets diepere negge en het respecteren van de historische rooilijn past de bebouwing in de Golstraat beter bij het individuele karakter van de omgeving dan die in de Papenstraat.

Links: Op harmonische wijze voegt de nieuwbouw zich tussen de 19de-eeuwse bebouwing van de Singel.

Rechts: Prinsenplaats: een geslaagd voorbeeld van nieuwbouw in een historische context.

De historische bebouwing vormt het uitgangspunt en de 'onderlegger' voor een nieuwe, eigentijdse toevoeging. De hoogst zorgvuldige detaillering en het transparante materiaalgebruik resulteren in een ontwerp dat 'rust' uitstraalt (uitbreiding Teylers Museum Haarlem, ontwerp Hubert-Jan Henket.)

4 RICHTLIJNEN KLEUR-EN MATERIAALGEBRUIK MONUMENTEN

Kleurgebruik

Het toepassen van kleur in de architectuur was eeuwenlang een gebruikelijk middel ter bescherming en ter verfraaiing. Materialen als baksteen, voegwerk, natuursteen, hout maar ook zink en lood werden in veel gevallen van een gekleurde afwerklaag voorzien. Het exterieur van gebouwen werd gemiddeld een maal in de tien jaren geschilderd. De kleurstellingen waren afhankelijk van de heersende mode en de beschikbaarheid van kleurstoffen. Zo is 'Berlijns blauw' een uitvinding uit 1704 en het zogenoemde 'grachtengroen' werd pas na 1830 toegepast. De hoeveelheid kleuren in een gevel kon relatief groot en behoorlijk contrasterend zijn. Het totale kleurresultaat was evenwel rustig en terughoudend vanwege het gebruik van natuurlijke verfstoffen. Als gevolg van veranderende architectuuresthetische opvattingen vanaf het midden van de 19de eeuw, verzwakte de rol van kleur in de gebouwde omgeving. De esthetiek van het onbewerkte materiaal prevaleerde. Tegenwoordig wordt kleur- toepassing weer gezien als een vitaal onderdeel van het gebouw en van de omgeving. In de Deventer binnenstad wordt het gebruik van kleur op monumenten al enige tijd gestimuleerd. Als gevolg daarvan vertoont de binnenstad een kleuriger beeld dan menig andere historische stad. De hernieuwde belangstelling voor kleur op monumenten heeft een keerzijde. Het gebruik van kleurstoffen met synthetische pigmenten maakt felle kleuren mogelijk. De toepassing van al te heftige kleuren kan in het Beschermd Stadsgezicht leiden tot een schreeuwerig resultaat dat het waardevolle stadsbeeld aantast.

Uitgangspunten voor kleurgebruik in het Beschermd Stadsgezicht Deventer

1. De historische kleurgegevens op het pand kunnen in veel gevallen door middel van kleuronderzoek worden achterhaald. Om tot een beargumenteerd kleurgebruik te komen is dit onderzoek van groot belang.
 - Vertegenwoordigt de gevel van het monument één tijdsbeeld dan dient het kleurgebruik daarop aan te sluiten.
2. Vertegenwoordigt de gevel meerdere perioden dan kunnen kleuren worden gekozen die, dan wel aansluiten op de kleurgegevens van het pand, dan wel aansluiten bij het historisch specifieke kleurengamma van Deventer. Binnen een bepaalde toonwaarde is het toevoegen van nieuwe kleuren dus mogelijk. Een toonwaarde-onderzoek kan daarbij behulpzaam zijn. Onder toonwaarde wordt verstaan de verhouding donker - licht binnen een gevel en/of gevelwand. Het is de relatie tussen donkere en lichte elementen die een gevel of een gevelwand levendigheid en schaduwwerking verleent. Door middel van zwart-witfoto's kan de toonwaarde geanalyseerd worden. Om de eigenheid van de gevel en de gevelwand te benadrukken kunnen de lichte elementen in een lichte kleur van dezelfde toonwaarde, de donkere elementen in een donkere kleur van dezelfde toonwaarde geschilderd worden.
3. Kleur kan de herkenbaarheid van de stedelijke omgeving vergroten. Daarom wordt voorgesteld de karakteristieken van de middeleeuwse kern en die van de 19de-eeuwse schil te beklemtonen.
 - Middeleeuwse kern: grote variatie aan individueel herkenbare panden beklemtonen door kleurtoepassing die per pand afwijkt (binnen bepaalde nuances) van het buurpand.
 - 19de-eeuwse schil: in mindere of meerdere mate lijken de panden op elkaar omdat veel bebouwing complexmatig tot stand is gekomen. Deze ensemblewerking accentueren door een met de omgeving samenhangend kleurgebruik met lichte nuanceverschillen.
4. Voor bepaalde gevelonderdelen geldt als algemene leidraad:
 - Gevelafsluiting (goot-, kroonlijst, gootklossen) vormt architectonisch één geheel en wordt dus in één kleur geschilderd.
 - Kozijnen: lichtere kleurstelling dan de gevel.
 - Raamhout: donkerder dan het kozijn.
 - Muurankers: zwart.

5. Winkelpuien: binnen een bepaalde toonwaarde is een scala aan kleurstellingen toepasbaar. Binnen het Beschermd Stadsgezicht dient een al te opzichtige kleurstelling van de puiomlijsting voorkomen te worden. Wanneer de begane grondverdieping over meerdere panden doorloopt verdient het de voorkeur de individualiteit van de pui te benadrukken door een afwisselend kleurgebruik.
6. Gevels die zijn opgetrokken uit schoon metselwerk behoren ongeschilderd te blijven. De baksteen heeft hier namelijk een decoratieve functie.

Bij het bureau Monumentenzorg van de gemeente Deventer is een kleurenwaaier met klassieke kleurstellingen voorhanden. Op basis daarvan kunnen kleurcombinaties worden gemaakt.

Links: 19de-eeuwse Botermarkt

Rechts: 'de Hereeniging' aan de Grote Poot. Gevelafsluiting en vooruitspringende architectonische elementen worden als één geheel gezien en zijn in een lichtere kleur geschilderd dan de gevel.

Links: Polstraat 18: via kleuronderzoek kan de oorspronkelijke kleurstelling te voorschijn komen.

Rechts: Papenstraat.

Materiaalgebruik

Het gebruik van natuurlijke materialen zoals baksteen, hout, natuursteen is kenmerkend voor de meeste rijks- en gemeentelijke monumenten. Dit aspect vormt, tezamen met de architectonische detaillering, een van de monumentale waarden van het gebouw en verdient dus intense aandacht.

Uitgangspunten voor materiaalgebruik bij monumenten in het Beschermd Stadsgezicht Deventer

1. Het vervangen van kozijnen en andere gevelonderdelen door kunststof- en/of aluminium is niet toegestaan. Dat geldt eveneens voor het vervangen van keramische dakpannen door (sneldekkende) betonpannen of bitumineuze bedekkingen. Het gebruik van tropische hardhoutsoorten wordt, zowel vanuit monumentaal als vanuit milieutechnisch oogpunt, sterk afgeraden.
2. Handhaving en herstel van kenmerkende architectonische detaillering van de bebouwing zoals roedeverdelingen en terugliggende (houten) kozijnen vormen een belangrijk uitgangspunt bij restauratie en onderhoud. Ook specifieke kenmerken zoals het relatief gesloten uiterlijk van de kap dienen gerespecteerd te worden.
3. Voorzetbeglazing
Om de authenticiteit van de bestaande detaillering zoveel mogelijk te handhaven is het gebruik van voorzetbeglazing (aan de binnenzijde) te prefereren boven dubbele beglazing. Bij dubbele beglazing wijzigen de slanke raamprofielen namelijk in (te) dikke profielen, met name bij ruiten met roedeverdeling. Op dit moment wordt in samenwerking met TNO een schuiframensysteem ontwikkeld dat goede perspectieven biedt voor dubbele beglazingssystemen.

Lin

ks: in het Beschermd Stadsgezicht moeten al te opzichtige kleuren worden vermeden. Een belangrijk uitgangspunt is dat de kozijnen een lichtere kleurstelling hebben dan de gevel. De gevelafsluiting zoals goot, kroonlijst en gootklossen behoort in één kleur geschilderd te worden.

Midden: Hofstraat. In de middeleeuwse kern is kleurtoepassing gebaseerd op het versterken van het individuele karakter van elk gebouw. Rechts: Keizerstraat. In de 19de-eeuwse schil worden kleuren toegepast met een bepaalde toonwaarde die de ensemblewerking tussen de panden accentueert.

Links: de typische baksteenarchitectuur van de verdieping wordt door een zwarte sauslaag verdonkeremaand. De gevel, opgetrokken in schoon metselwerk, behoort ongeschilderd te blijven.

Midden: Toonwaardeonderzoek.

Rechts: De combinatie dubbel glas-roedeverdeling doet in de regel afbreuk aan het monumentale karakter van het pand. De brede, veel te platte profielen verarmen het beeld. Een voorzetraam aan de binnenzijde houdt de monumentale waarden in stand (Amsterdam, Haarlemmerstraat).

5 HANDBOEK STRAATMEUBILAIR

Woord vooraf

Straatmeubilair per productgroep

1. Afvalverzameling

- afvalbakken
- afvalcontainers
- glasbakken
- papierbakken

2. Bestrating

- betontegels
- gehandicaptenvoorzieningen
- klinkers
- snelheidsremmers

3. Bewegwijzering

- fietsroute-aanduidingen
- plattegrondkasten
- straatnaamborden
- voetgangerswegwijzers

4. Erfafscheidingen

- hekken
- groen
- metselwerk

5. Groenvoorzieningen

- bloembakken
- boombeschermers
- boomrandbanden
- boomroosters
- gaaszuilen
- straatbomen

6. Nutsvoorzieningen

- brandkranen
- schakelkasten

7. Parkeervoorzieningen

- anti-parkeerpalen
- fietsklemmen

8. Verlichting

- lantaarnpalen

9. Zitvoorzieningen

- banken

10. Bijzondere objecten

- speeltoestellen
- urinoirs
- reclameobjecten

11. Door derden aangeboden straatmeubilair

Openbaar vervoer

- abri's

PTT

- brievenbussen
- telefooncellen

Woord vooraf

'Alle in principe onroerende goederen in de openbare buitenruimte van de bebouwde omgeving, die dienstbaar zijn aan de gebruikers en/of de samenleving, en die tot doel hebben een goed leefklimaat te bevorderen'. Zo luidt de precieze omschrijving van straatmeubilair in ***Het staat op straat, Straatmeubilair in Nederland***, 's-Gravenhage 1990. De wildgroei aan ondermeer verkeerselementen, bestratingsmaterialen en -vormen, afvalbakken, bloembakken en fiets- klemmen heeft op sommige plaatsen in de Deventer binnenstad geleid tot het tegendeel: het aantrekkelijke leefklimaat is daar sterk in het gedrang gekomen. De rommelige inrichting fragmenteert de openbare ruimte en resulteert in een chaotisch beeld dat niet past bij de hoogwaardige stedenbouwkundige en architectonische beeldkwaliteit van de binnenstad. Niet alleen wordt het gebruik van de openbare ruimte van straten en pleinen erdoor beperkt. Straatovergangen zijn ermee gevuld, belangrijke zichtlijnen worden erdoor ontkracht en cultuurhistorisch waardevolle gebouwen worden erdoor omgeven. Bovendien bezit het meeste meubilair te weinig ontwerp kwaliteit en is veel meubilair vervuild en staat, hangt of ligt scheef.

De mogelijkheden wat betreft vorm-, kleur, materiaalgebruik en de wensen zijn groot, een kakofonie aan meubilair en hopeloze hoeveelheid obstakels is het resultaat. Het kan niet anders dan dat een dergelijk chaotisch beeld sociale, culturele en economische consequenties heeft. Zorg voor de kwaliteit en het functioneren van de openbare ruimte is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de gemeente want een goed ingerichte binnenstad die bovendien optimaal is onderhouden heeft een positieve uitwerking op het gebruik ervan.

De binnenstad moet het beeld uitstralen van schoon, goed onderhouden, mooi en veilig.

Opeenhoping van straatmeubilair belemmert de entree tot de Botermarkt.

Aantrekkelijk straatbeeld voor lange termijn

Ten einde de ruimtelijke kwaliteit en de kenmerkende identiteit van het straatbeeld te versterken is een goed beleid ten aanzien van de keuze, de plaatsing en het beheer van straatmeubilair noodzakelijk. Uitgangspunt is dat het straatbeeld voor lange termijn aantrekkelijk blijft. Duurzaamheid van ontwerp, materialen en beheer is dus van eminent belang. Het Handboek Straatmeubilair geeft concrete voorstellen voor straatmeubilair. Zij moeten ertoe bijdragen dat straten en pleinen op termijn worden ingericht met herkenbare, bij elkaar passende attributen.

Eveneens is een optimale coördinatie van ontwerp, beheer en diverse ontwikkelingsinitiatieven van belang. Alleen zo kan de ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte behouden blijven. Om de diverse instanties die betrokken zijn bij de plaatsing en het onderhoud van straatmeubilair beter op elkaar af te stemmen is sinds enige tijd een Coördinator Openbare Ruimte werkzaam. Tezamen met de Commissie Stedelijke Vormgeving begeleidt en coördineert hij plannen en activiteiten voor de openbare ruimte.

Doel van het Handboek Straatmeubilair:

- Meer op elkaar en op de omgeving afgestemd straatmeubilair door middel van een zekere uniformering van vormen en materialen en kleuren.
- Terugdringen van 'wildgroei' zodat er meer (openbare) ruimte is.
- Eenduidige behandeling van straatmeubilair door de diverse gemeentelijke afdelingen.

- Efficiënter beheer en onderhoud.
- Duidelijkheid verschaffen aan derden (PTT, ANWB,)
- Richtlijnen ten aanzien van gebruik en plaatsing.

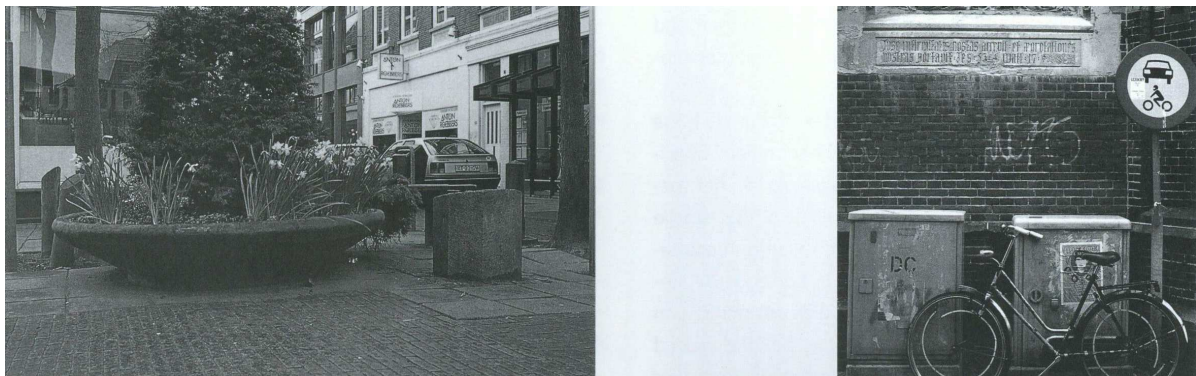
Richtlijnen voor de keuze van straatmeubilair

Goed straatmeubilair hoort zo 'onzichtbaar' te zijn dat het als het ware vanzelf oplost in de toch al drukke openbare ruimte. Het moet dus harmoniëren met de omgeving. De wens tot verbeteren van het hoogwaardige straatbeeld voor de lange termijn ligt ten grondslag aan de keuze van het straatmeubilair. Richtgevend daarbij is dat het straatmeubilair:

- een kwalitatief hoogwaardige vormgeving bezit die goed aansluit op het andere meubilair en op de omgeving en een zekere mate van 'tijdloosheid' in zich draagt,
- functioneel is,
- vandalisme- en weerbestendig is,
- beheerbaar, dus weinig onderhoudsgevoelig is,
- betaalbaar is,
- ecologische, natuurlijke processen benut (regen maakt schoon, wind waait weg).

Kleurgebruik

Om eenheid, terughoudendheid en een vorm van allure te verkrijgen is het wenselijk om de verschillende objecten in één kleur uit te voeren. Door het gebruik van een zwarte kleur, of liever een standgroene (zwartgroene) kleur, kunnen er geen tintverschillen ontstaan in de uitvoering en bij toekomstig onderhoud. In de Raambuurt, de Vijfhoek en het Stationsgebied wordt deze kleur al toegepast.

Links: Obstatels in de openbare ruimte

Rechts: Verkeersbord en schakelkasten onder een laat 19de-eeuws, zandstenen bas-reliëf in de Tibbensteeg.

Richtlijnen voor plaatsing van straatmeubilair

Allereerst is een intensieve opschoning van het huidige straatmeubilair, waarbij alleen de hoogst nodige elementen worden gespaard, noodzakelijk. Zo wordt er weer ruimte geboden aan de verschillende en wisselende functies. De aandacht voor vorm, kwantiteit, beheer en onderhoud en situering van straatmeubilair dient in de Deventer binnenstad een hoge prioriteit te hebben. Het multifunctionele karakter van de binnenstad en de hoge cultuurhistorische waarde verlangen een optimaal kwaliteitsniveau van de openbare ruimtes. Als gevolg van het specifieke stedenbouwkundige patroon, met name het smalle straatprofiel van de middeleeuwse kern, vallen onrechtmatigheden in de openbare ruimte direct in het oog. De stedenbouwkundige structuur stelt bovendien restricties aan de kwantiteit van het straatmeubilair. In het Beschermd Stadsgezicht van Deventer wordt dit aspect onderkent door de aangename afwezigheid van de forse, ruimte opeisende, zogenoemde Mupi's.

Bij de plaatsing van straatmeubilair zijn de volgende richtlijnen van belang:

- De situering van het straatmeubilair is afhankelijk van en ondergeschikt aan de ruimtelijk-visuele context.
Straatmeubilair mag de openbare ruimte dus niet overheersen. Cultuurhistorisch waardevolle objecten van nationaal belang (zoals de Grote of Lebuinuskkerk) dienen gevrijwaard te blijven.
- Functionaliteit, beheer en esthetiek dient in evenwicht te zijn.

- Uiterste terughoudendheid in de kwantiteit van het straatmeubilair: hoe minder straatmeubilair hoe beter. Er moet voortdurend worden gestreefd naar een vermindering. Al het meubilair moet regelmatig worden bekeken op doelmatigheid en zonodig worden opgeschoond.
- Meubilair moet zodanig zijn vormgegeven en geplaatst dat het, in positieve zin, een 'schijnbaar' onlosmakelijk onderdeel van de ruimte is geworden.
- Alle, per definitie beeldverstorende elementen, zoals glasbakken, schakelkasten, afvalbakken en verkeerselementen worden geweerd van beeldbepalende locaties en van straatovergangen.
- Zoveel mogelijk combineren van straatmeubilair met ander meubilair.

Merkwaardig bestratingspatroon: cirkelvormige blindenstrook rondom een lantaarnpaal, afvalbak en antiparkeerpalen.

Ruimtelijke eenheden

Het Beschermd Stadsgezicht kent drie ruimtelijke hoofdeenheden die een zichtbaar onderscheid vertonen in ontstaansgeschiedenis. De middeleeuwse kern kent daarbij een verfijndere onderverdeling in zeven sfeergebieden. Het verdient aanbeveling deze identiteitskenmerken te beklemtonen door daar bij de inrichting van de openbare ruimte rekening mee te houden. Deze benadering houdt in dat de inrichting van de openbare ruimte dus niet in eerste instantie wordt bepaald door de functie of de belanghebbende maar door het karakter van de straat. Functies veranderen voortdurend. Dat is immers kenmerkend voor een binnenstad. De ruimtelijke structuur van straten, stegen en pleinen blijft daarentegen vaak eeuwenlang hetzelfde. Voor elke ruimtelijke eenheid wordt een integraal, op elkaar afgestemd straatmeubilairpakket voorgesteld. Per sfeergebied kunnen de inrichtingscomponenten eventueel worden herschikt om aan te sluiten bij de specifieke functie van het gebied. Dat geldt voor verlichting maar bijvoorbeeld ook voor bestrating. Zo kan een hardstenen molgoot in het kernwinkelgebied in een woongebied worden vertaald in een trottoirband van hetzelfde materiaal.

Cultuurhistorisch waardevolle objecten van nationaal belang behoren gevrijwaard te blijven van straatmeubilair.

1. De middeleeuwse kern. Deze bestaat uit zeven deelgebieden die elk hun eigen sfeer bezitten:
 - a) Kernwinkelgebied: smalle, autovrije of -luwe straten, drukte van voetgangers.
 - b) Gebied tussen Polstraat, Assenstraat en Grote Kerkhof: monumentaal stedelijk. Monumentale, historische panden, spiegel van het rijke, historische verleden van de stad.
 - c) Gebied tussen Smedenstraat en Nieuwstraat: grootschalige wooncomplexen die, in zekere mate, eigenheid ontberen.
 - d) Bergkwartier: woonbuurt met hoge mate van historiciteit.
 - e) Onbenutte pleinruimten van Nieuwmarkt, Stromarkt, Lamme van Dieseplein, Broederenplein.

- f) Noordenbergkwartier: wonen in een historische omgeving. Mengeling van kleine historische panden en stadsvernieuwingsarchitectuur.
- g) Brink: historisch, multifunctioneel, ruimtelijk stadsplein, kloppend hart van de stad. De grote monumentale betekenis en de hoge belevingswaarde zijn van belang voor de identiteit van Deventer.

2. Singelgebied, de 19de-eeuwse rand.

3. Groengebieden: Oude of Rijstenborgherplantsoen en Worpplantsoen.

Identiteit

De aanwijzing tot Beschermd Stadsgezicht is een bewijs voor de unieke historische ruimtelijke structuur. Het beklemtonen van de eigen identiteit van Deventer wordt door tal van beleidsrapporten benadrukt. Dit vormt een belangrijk argument in de keuze van het straatmeubilair. De historische uitstraling van de stad wordt versterkt door een min of meer traditionele uitvoering van straten en straatmeubilair. Straatmeubilair zoals de 'Deventer bank', maar ook de gietijzeren Nering Bögel lantaarnpalen, zijn inmiddels tot de 'huisstijl' van Deventer binnenstad gaan behoren.

Geen hiërarchie

In het beeldkwaliteitsplan worden straten en pleinen opgevat als eenduidige, logische verbindingroutes door de stad. De openbare ruimte ondersteunt zo de herkenbaarheid van de historische structuur, versterkt de samenhang en geeft de binnenstad als gebied een eigen kwaliteit. Om het heldere, herkenbare beeld van de binnenstad te ondersteunen sluit de inrichting met straatmeubilair daar op aan. Binnen de ruimtelijke eenheid wordt dus zo weinig mogelijk hiërarchie aangebracht.

Straatmeubilair in historisch perspectief

Straatmeubilair wordt tegenwoordig in grote series gefabriceerd. Het materiaalgebruik, de vormgeving of de kleurstelling dragen nog steeds de specifieke kenmerken die horen bij een bepaalde tijd. Het meeste straatmeubilair in Deventer dateert uit de laatste decennia. Historisch straatmeubilair is incidenteel in de binnenstad nog aanwezig. Niet alleen de Wilhelminafontein behoort daartoe maar ook enkele gietijzeren straatlantaarns, straatnaamborden, stoepen en stoeppalen, putdeksels en brandkranen. Dit historische meubilair sluit vrijwel altijd goed aan bij de omgeving en dient dus met zorg te worden omgeven. Bovendien zijn het veelal typische Deventer producten, afkomstig uit de ijzergieterij Nering Bögel Deventer, en dus onderdeel van de identiteit van de stad.

Straatmeubilair per productgroep

Uit de grote hoeveelheid soorten en typen straatmeubilair zijn productgroepen gedestilleerd die alfabetisch zijn gerangschikt. Sommige soorten vervullen eenzelfde functie en zijn daarom onder één productgroep gerangschikt. Per productgroep worden algemene richtlijnen gegeven ten aanzien van gebruik, plaatsing en ontwerp.

1 Afvalverzameling

Afvalbakken

Om het kleine afval, het zogenoemde lopend vuil, te verzamelen zijn tal van afvalbakken in de binnenstad geplaatst. De kwantiteit en de situering eisen de nodige aandacht. Hoe meer bakken men plaatst hoe meer aanleiding er is voor vuilophoping. Daarentegen leiden te weinig bakken eveneens tot vervuiling en verloedering.

Richtlijnen ten aanzien van gebruik

- Het vuil mag er niet uitwaaien.
- Makkelijk toegankelijke inwerpopening.
- Er mag geen water in de bak blijven staan.

- Scherpe randen of hoeken zijn taboe.

Richtlijnen onderhoud

- Brandbestendig materiaal.
- De afvalbak moet eenvoudig te legen en te reinigen zijn.
- De bevestiging van de onderdelen van de afvalbak mag niet makkelijk losgemaakt kunnen worden.
- Afvalbakken worden beperkt en alleen op logische plaatsen gesitueerd zoals bij snackbars, bushaltes en bij zitvoorzieningen.
- Afvalbakken die voorzien zijn van reclame (bijvoorbeeld de Eco-papierbak) en in ruil daarvoor gratis worden geplaatst, gelegeerd en gereinigd, worden niet of onder strikte condities in het Beschermd Stadsgezicht toegepast.

Voorstel afvalbak

Kern en Singelgebied

Capitole van Bammens (standaardvuilnisbak met opening aan de voorzijde)

Kernwinkelgebied

De Bammensbak is bevattelijk voor vervuiling vanwege zijn opening aan de voorkant. Voor het kernwinkelgebied en de Brink wordt daarom een ronde bak toegepast met een grote vulopening aan de bovenkant. Deze heeft het voordeel dat het vuil er vanuit diverse kanten ingegooid kan worden.

Afvalcontainers, glas- en papierbakken

De hoeveelheid afval per inwoner neemt nog altijd toe. Het transport ervan gaat via de straat. Als gevolg van de gescheiden inzameling van het afval verschijnen er steeds meer containers, glas- en papierbakken in de openbare ruimte. Zowel de situering als de vormgeving laten vaak te wensen over.

Richtlijnen ten aanzien van gebruik

- Het geluid veroorzaakt bij het inzamelen van glas moet zo laag mogelijk zijn.
- Stankoverlast moet zoveel mogelijk beperkt blijven.
- Tijdens het legen moet gemorst afval direct worden opgeruimd.

Richtlijnen bij plaatsing

- Cultuurhistorisch waardevolle objecten van nationaal belang (zoals de Grote of Lebuinuskkerk, Waag) dienen ten alle tijden gevrijwaard te blijven. Dat geldt ook voor straatovergangen en belangrijke zichtlijnen.
- Afvalcontainers mogen niet in het groen worden geplaatst.
- Zo mogelijk in pandige plaatsing.
- Zoeken naar alternatieven zoals ondergrondse containers.

2 Bestrating

Bestrating is een van de belangrijkste inrichtingsmiddelen en heeft grote invloed op de identiteit van de openbare ruimte. In een waardevol gebied als de Deventer binnenstad is het van belang dat de bestrating de ruimtelijk-visuele kwaliteit van de omgeving en de stedelijke functies ondersteunt. Dat kan gebeuren door een eenvoudige, terughoudende bestrating toe te passen. Bijzondere bestrating in de vorm van sierbestrating vormt een extra visuele prikkel. Dat is in het Beschermd Stadsgezicht ongewenst. De omgeving (stedenbouwkundige, architectonische, landschappelijke en de diversiteit aan functies) levert dat al in meer dan voldoende mate. Bovendien is sierbestrating (zie kernwinkelgebied) sterk modegevoelig en dus te weinig duurzaam.

Richtlijnen ten aanzien van gebruik:

- Ondergrondse infrastructuur moet makkelijk bereikbaar blijven in verband met reparaties en onderhoud.
- Regenwater moet snel kunnen worden afgevoerd naar verzamelgoten.
- Maatvoering, detaillering: beheer en onderhoud erbij betrekken.

- Duurzaamheid: bestand tegen vervuiling, verkleuring, hergebruik.
- Voordat een bestrating wordt vernieuwd, hersteld of gereconstrueerd dienen de nutsbedrijven te worden ingelicht.
- Na een reconstructie of (her)bestrating mag de straat voor een periode van twee jaar niet worden opengebroken.

Richtlijnen ten aanzien van de inrichting

- Verkeersfuncties stellen hun eisen aan straatprofiel en patroon. Toch is het uit oogpunt van beeldkwaliteit gewenst de rijverharding en inrichting niet een te verkeerstechnisch karakter te geven (asfalt).
- Verkeersdrempels en andere snelheidsremmende elementen zoals 'punaises' doen afbreuk aan het straatbeeld en worden dus bij voorkeur achterwege gelaten.
- Bestratingsmaterialen in de vorm van betonklinkers, grastegels en dergelijke worden in beginsel in het Beschermd Stadsgezicht geweerd.
- Toepassing van asfalt: alleen op belangrijkste doorgaande wegen.
- Slechtienden en blinden moeten zoveel mogelijk gebruik maken van 'natuurlijke' gidslijnen zoals gevelwanden en erf- afscheidingen. In overleg met de Gehandicaptenraad moet gezocht worden naar een goede gehandicapten voorziening.
- Het basisbestratingsmateriaal voor de binnenstad bestaat uit klinkers. Het is een tijdsloos, duurzaam materiaal, wordt bij veroudering mooier, is her te gebruiken en sluit goed aan bij de historische bebouwing.
- Het zichtbare onderscheid in ontstaansgeschiedenis tussen de middeleeuwse kern en de 19de-eeuwse schil behoort tot de karakteristieken van de stad en wordt beklem-toond in de bestrating.

Voorstel klinkerbestrating Kern

- *Oude, gebruikte, roodbruin-paarse klinkers in Waal- en/of dikformaat in alle sfeergebieden. Door het langdurig gebruik hebben ze een mooi patina en glans verkregen. Dit resulteert in een licht glanzend effect. Een extra voordeel is dat vervuiling, zoals kauwgom, wordt gecamoufléerd.*
- *Driedeling stoep-sstraat-stoep waarbij de molgoten of trottoirbanden de verbijzondering vormen. Centrale loper in keperverband, stroken langs de gevel in halfsteensverband.*
- *Tonronde bestrating in waalformaatklinkers.*
- *Aanwezige historische bestratingselementen zoals stoepen, palen, kelderluiken zijn maatgevend voor de positie van de rijloper. De stoep bevindt zich op de kadastrale ruimte die bij de panden behoort.*
- *Stoep (niet noodzakelijkerwijs verhoogd) kan in verschillende materialen worden uitgevoerd zoals klinkers, hard- 3. Bewegwijzing steen, graniet of beton met toeslaglaag.*

Voorstel bestrating Singelgebied

Nieuwe roodbruine klinkers in Waal- of dikformaat. Driedeling: centrale rijloper in keperverband, trottoirs in de vorm van grijze betontegels.

3 Bewegwijzing

Bewegwijzing is informatief straatmeubilair, bedoelt om informatie te geven over de kortst mogelijke routes. In de loop der tijd is er steeds meer bewegwijzing verschenen voor diverse groepen gebruiker: automobilist, fietser, toerist, voetganger. De bewegwijzing voor het autoverkeer is door het Ministerie voor Verkeer en Waterstaat voor het gehele land vastgesteld en gestandaardiseerd. Dat geldt niet voor fietsers en voetgangers.

Richtlijnen ten aanzien van gebruik

- Aandacht voor herkenbaarheid, uniformiteit en continuïteit.
- Bundeling van borden is noodzakelijk.

Richtlijnen bij plaatsing

- Cultuurhistorisch waardevolle objecten moeten gevrijwaard blijven van bewegwijzering.
- De situering moet niet zodanig zijn dat de bewegwijzering een obstakel gaat vormen voor andere weggebruikers (dus geen parkeeroute-aanduiding midden op het trottoir).
- Aandacht op het gezichtsveld van het verkeer, op de passagesnelheid en leesafstand.

Fietsroute-aanduidingen

De bewegwijzering door middel van witte borden met rode letters van de A.N.W.B. is voor heel Nederland gelijk. Dit bevordert de herkenbaarheid. Het opzetten van een eigen 'Deventer' systeem voor fietsroute-aanduiding is daarom niet zinvol.

Plattegrondkasten

In de binnenstad zijn enkele stadsplattegronden aanwezig maar deze zijn niet erg aantrekkelijk. Bij het station is een plattegrondkast gewenst, eventueel in combinatie met een plattegrondautomaat.

Voorstel plattegrondkast

Veel steden gebruiken een zijde van een Mupi als plattegrondkast. In Deventer zou een eigen ontwerp toegepast kunnen worden.

Straatnaamborden

Voor het straatnaambord zijn normen vastgelegd (NEN 1772, 1956) waar de gemeente evenwel van kan afwijken.

Richtlijnen ten aanzien van plaatsing:

- Aan het begin én aan het einde van de straat.
- Bevestiging aan de gevel.

Voorstel straatnaambord

Het gietijzeren Nering Bögel straatnaambord heeft decennia lang haar dienst bewezen, is goed leesbaar en behoort tot de 'huisstijl' van Deventer.

Gietijzeren straatnaambord.

Voetgangerswegwijzers

Het in Deventer toegepaste systeem is afkomstig van de ANWB en gericht op voetgangers in de binnenstad. De bewegwijzering is voornamelijk gericht op (toeristische) bezienswaardigheden.

Richtlijnen ten aanzien van plaatsing

De plaatsing dient per situatie te worden bekeken.

Voorstel wegwijzer

Paal met zwart-goudkleurige codering.

Voetgangerswegwijzer.

4. Erfafscheidingen

Om een samenhangend straatbeeld te krijgen dienen erfafscheidingen op elkaar en op de sfeer van de omgeving te zijn afgestemd.

Voorstel erfafscheiding

Singelgebied

*Als erfafscheiding van privétuinen in het 'groene' Singelgebied wordt, eventueel in combinatie met een haaghek of (donker geschilderd) ijzeren hekwerk, aanbevolen: een groenblijvende haag zoals *taxus baccata*, haagbeuk of liguster.*

Kern

In de stenige kern wordt als erfafscheiding aanbevolen: een gemetselde erfafscheiding conform aangrenzende bebouwing, een ijzeren hekwerk (donker geschilderd) of een combinatie van een gemetselde erfafscheiding met ijzeren hekwerk erboven.

5 Groenvoorzieningen

Deventer heeft het beeld van een 'groene' stad. Dat beeld dankt zij voor een belangrijk deel aan de groene, ruim opgezette 'schil' en aan de Worp en het Rijsterborgherplantsoen. Versterking van dit groene imago is hier dan ook op zijn plaats, veel meer dan in de middeleeuwse kern dat in beginsel een 'stenig' karakter heeft.

Richtlijnen ten aanzien van gebruik

Het toepassen van groen wordt alleen toegestaan op plekken waar het de ruimtelijk-visuele structuur ondersteunt of versterkt zoals in binnengebieden en op pleinen. Groen dat wordt gebruikt uit verkeerstechnische overwegingen (bijvoorbeeld als antiparkeermaatregel) wordt geweerd.

Bloembakken

Bloembakken worden in beginsel in de Kern niet toegepast. Alleen wanneer de ruimtelijke kwaliteit erdoor wordt verhoogd zijn ze aanvaardbaar. Het verdient aanbeveling het gebruik van grote houten of bielzen bakken te vermijden.

Boombeschermers

Boombeschermers dienen om de boom onbelemmerd te laten groeien. Ze worden alleen in de meest urgente gevallen toegepast. Ze worden in of naast het plantvak geplaatst en moeten in verhouding met de boom zijn.

Richtlijnen bij plaatsing

- Afhankelijk van de grootte van de boom kan een klein of groter type worden toegepast.
- Bij verkeer uit alle richtingen moeten er twee stuks rond de boom worden geplaatst.
- Plaatsing op bumperhoogte, zo'n 50 cm boven het maaiveld.

Voorstel boombeschermer

Een halfronde boombeschermer (bijvoorbeeld 'Hitme') wordt toegepast wanneer autoverkeer de boom kan schaden (parkeerplaatsen). Materiaal: gegalvaniseerd en zwart/standgroen gecoat.

Boomkorf

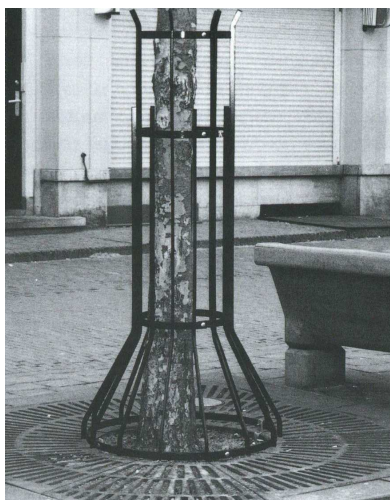
Biedt bescherming tegen geparkeerde fietsen. Bestemd voor gebieden waar geen autoverkeer komt.

Voorstel boomkorf

Thermisch verzinkt stalen boomkorf, voorzien van zwarte/standgroene poedercoating. Deze sluit wat betreft materiaal goed aan bij gietijzeren boomroosters. De boomkorf wordt gecombineerd met bijbehorende stelbeugels, die het scheefstaan van de korf voorkomen.

Gaaskooien

Dit goedkopere alternatief voor stalen boomkorven (ter bescherming van geparkeerde fietsen) wordt in het Beschermd Stadsgezicht niet toegepast.

Boomkorf en gietijzeren boomrooster

Boomrandbanden

Toegepast in een hoogte van 25 cm in situaties waar sprake is van autoverkeer. Kleur: hardsteen.

Boomroosters

Om water en lucht op te nemen zijn stadsbomen voorzien van boomgaten. Deze boomgaten zijn een vergaarbak voor vuil en hondenpoep. Ter afscherming wordt gebruik gemaakt van boomroosters.

Richtlijnen voor plaatsing

- Boomroosters moeten in de bestrating worden opgenomen en op gelijk niveau worden gelegd.

Voorstel boomroosters

Gietijzeren boomroosters. Bieden bescherming tegen belasting van voetgangers, fietsers en auto's, zijn onderhoudsvrij en passen wat betreft materiaal goed in het historisch beeld. Ze zijn in allerlei maten en vormen (rond, rechthoekig, vierkant) verkrijgbaar.

Stalen boomroosters

Thermisch verzinkte boomroosters zijn een goedkoper alternatief voor gietijzeren boomroosters maar kunnen alleen daar worden toegepast waar geen gemobiliseerd verkeer komt. In het Beschermd Stadsgezicht worden ze niet toegepast.

Gaaszulen

Gaaszulen worden in het Beschermd Stadsgezicht niet meer toegepast.

Straatbomen

Toepassen waar ze de ruimtelijke kwaliteiten ondersteunen of versterken.

6 Nutsvoorzieningen

Voorzieningen ten behoeve van waterlevering, energie, afvalwaterverwijdering, telecommunicatie zijn vrijwel geheel ondergronds aanwezig. Deze ondergrondse infrastructuur beïnvloedt de bovengrondse inrichting, onder meer in de vorm van een bovengronds schakelpunt ten behoeve van controle en reparaties.

Brandkranen

Het heeft de voorkeur dat het aansluitpunt in de bestrating is opgenomen (in plaats van een bovengrondse voorziening).

Schakelkasten

Voor verkeerslichten, kabeltelevisie, telefoon en elektrische leidingen zijn schakelkasten noodzakelijk. Ze vormen in alle gevallen een beeldontsierend element in de binnenstad. Het is daarom bijzonder wenselijk dergelijke obstakels ondergronds aan te brengen.

Richtlijnen ten aanzien van (bovengrondse) situering

- Cultuurhistorisch waardevolle objecten van nationaal belang dienen ten alle tijden gevrijwaard te blijven van schakelkasten.
- Schakelkasten zoveel mogelijk onopvallend (tegen gevel) plaatsen.
- Onopvallende kleurstelling geven.
- Voorzien van anti-graffiti coating.

7 Parkeervoorzieningen

Om een overzichtelijk, aantrekkelijk straatbeeld te krijgen worden zo weinig mogelijk obstakels toegepast. Vooral bij het plaatsen van antiparkeerpalen is grote terughoudendheid geboden.

Antiparkeerpaal

Antiparkeerpalen vormen obstakels in de binnenstad. De hoge kwantiteit en de diversiteit aan vormen, materialen en kleuren verstoren het beeld.

Richtlijnen bij plaatsing

- Grote terughoudendheid bij plaatsing.
- Plaatsing in één lijn met de overige verticale elementen.
- Elke parkeerpaal staat recht.
- Rekening houden met reiniging en onkruidverwijdering.
- Betonnen, (hard)houten palen of bollen en, als antiparkeerelement dienende bloembakken, worden in het Beschermd Stadsgezicht geweerd. Evenals betonnen elementen die tevens als zitelement dienen.

Voorstel antiparkeerpaal

Het 'adelaartje' (type 'Amsterdammertje'). Deze conische trottoirpaal is relatief klein van gewicht en wordt in het hele Beschermd Stadsgezicht toegepast. De paal is er ook met sleutelvergrendeling. De paal wordt zwart/standgroen gecoat behalve wanneer verkeersvoorschriften een roodwitte kleurstelling vereisen.

Fietsklemmen

Richtlijnen bij plaatsing

- De klemmen mogen geen obstakel vormen voor voetgangers en minder validen.
- Onder en rondom de klemmen moet goed gereinigd kunnen worden.
- Plaatsing is afhankelijk van de ruimtelijk-visuele context. Cultuurhistorisch waardevolle objecten van nationaal belang (zoals de Grote of Lebuinuskkerk) vrijwaren.
- Plaatsing op een logische en sociaal veilige plek.
- Zoveel mogelijk tegen de gevel of tegen natuurlijke afscheidingen.
- De hoeveelheid klemmen beperken. Slechts op een aantal locaties is een kleine hoeveelheid klemmen mogelijk.

8 Verlichting

Een van de meest voorkomende soorten straatmeubilair is verlichting. Al eeuwenlang is het bepalend in het straatbeeld aanwezig. Aan de vormgeving werd in het verleden veel aandacht besteed. De stad kan er immers zijn identiteit mee onderstrepen. Zo is de karakteristieke Amsterdamse Schoolverlichting welke werd ontworpen voor de uitbreiding van Amsterdam-Zuid uit de jaren twintig, voor dat stadsdeel kenmerkend geworden. Dat geldt eveneens voor de 'kegel' van Friso Kramer, ontworpen voor Den Haag en de armaturen op het Amsterdamse Damrak en Rokin naar ontwerp van Alexander Schabracq en Ton Postma.

Uit het einde van de 19de eeuw zijn verschillende modellenboeken bekend met voorbeelden van gietijzeren lantaarnpalen. In de Deventer ijzergieterijfabriek van Nering Bögel werden talloze verlichtingselementen vervaardigd. Enkele daarvan zijn in de binnenstad nog aanwezig. Omdat ze een typisch Deventer product zijn en daarom behoren tot de Deventer 'huisstijl' is het raadzaam om daar bij de huidige vormgeving van de verlichtingselementen op aan te sluiten.

Links en Midden: Gietijzeren straatverlichting
Rechts: Industria 2310

Straatverlichting kan bestaan uit:

- Staande verlichting: mast met paaltoparmatuur.
- Gevelverlichting: wandsteun met armatuur.

Richtlijnen ten aanzien van gebruik

Het armatuur moet:

- Eenvoudig te monteren en onderhoudsvriendelijk zijn.
- Voldoen aan de beschermingsklasse (zoals bestand zijn tegen corrosie, damp, vocht en bescherming bieden tegen elektrische stroom).

Richtlijnen ten aanzien van de functie

- Aandacht voor sociale en verkeersveiligheid en voor sfeer.
- Aandacht voor verlichtingsintensiteit tussen hoofd- en zijstraten.

Richtlijnen lichtbron

Kleur en intensiteit van de verlichting verdient de aandacht.

Een gelijkmatige verlichtingsintensiteit zonder grote overgangen, is van belang. In het Beschermd Stadsgezicht is het gebruik een witte lichtbron niet wenselijk. Dit weliswaar bijzonder sociaal-veilige licht is eveneens uitermate sfeerloos. Een lichtbron die een meer warm kleureffect bezit, een efficiënt energieverbruik en een lange levensduur bezit is de polychromatische SON (natrium) verlichting.

Richtlijnen bij plaatsing

Armaturen moeten verblinding tegengaan. Open lichtbronnen mogen binnen een bepaalde gezichtshoek niet zichtbaar zijn.

Wandarmaturen moeten niet te hoog aan de gevelwand worden gesitueerd.

Voorstel armatuur Kern:

Gezien het Nering Bögeiverleden van Deventer past een gietijzeren verlichtingselement goed in de kern. De 'huisstijl' die in het verleden aanwezig was wordt hierdoor geconti-nueerd. Gietijzer is bovendien bijzonder duurzaam.

Er wordt een armatuur aanbevolen dat zowel kan worden toegepast op een paal als op een wanduitzetter. Per sfeergebied kan het armatuur op een verschillende manier worden gebruikt. Bijvoorbeeld op pleinen één of meerdere armaturen op een paal, in kern(winkelgebied) een wanduitzetter. Van belang is dat de armatuur tot dezelfde 'familie' behoort.

Voorstel armatuur Singelgebied:

Industria 2310

9 Zitvoorzieningen

Zitbanken zijn onlosmakelijk verbonden met de verblijfsfunctie van de binnenstad. De zogenoemde Friso Kramerbank past goed in het stadsbeeld en is gaan behoren tot de 'huisstijl' van de Deventer binnenstad en wordt inmiddels als typische 'Deventer bank' ook in enkele andere steden toegepast. Voor de 'Trompertbank' ligt eenzelfde toekomst in het verschiet.

Richtlijnen bij plaatsing

Vanwege hun volume zijn banken vooral geschikt voor grote, openbare ruimtes zoals pleinen, parken, singels en langs de kaden. In straten en stegen worden in beginsel geen banken geplaatst.

Voorstel zitbank Kern en Singelgebied

Friso Kramerbank

*Deze betonnen bank is ontworpen voor de heringerichte Brink. Het ontwerp is van Friso Kramer, de uitvoering van Verwo. De bank is zodanig afgewerkt dat het uiterlijk van natuursteen is verkregen. De bank is duurzaam en onderhoudsvrij én aantrekkelijk om te zien. Een bank "die de waan van de dag en de grillen van de mode ontstijgt, een bank waar Deventer trots op mag zijn", aldus de architectuurcriticus Max van Rooy in een artikel in **Architectuur Lokaal** (1996).*

Trompertbank

Betonnen bank, ontwerp A. Trompert.

Voorstel zitbank parken en plantsoenen

Parkbank. Te denken valt aan een gietijzeren basisframe met een (milieuvriendelijk) houten zitting en rugleuning. Om een 'familie' van Deventer zitbanken te verkrijgen zou voor de parkbank een specifiek, eigentijds ontwerp kunnen worden gemaakt die een zekere mate van stijlovereenkomst bezit met de stadsbanken.

10 Bijzondere objecten

Speeltoestellen

Richtlijnen bij plaatsing

In de kern worden speeltoestellen en spelaanleidingen beperkt tot een gering aantal binnengebieden. In plaats van het officiële speelmeubilair heeft een beeldend kunstproject voor een speeltoestel de voorkeur. Een goed voorbeeld daarvan is het speelobject in Deventer, ontworpen door Norman Burkett in 1981. De speelvoorzieningen moeten duurzaam zijn, vernielsbestendig en veilig.

Urinoirs

Openbare toiletvoorzieningen worden in het Beschermd Stadsgezicht in beginsel niet toegestaan. Ze vormen een obstakel, ontsieren de openbare ruimte en vergen veel onderhoud.

Reclameobjecten

Mupi's, billboarden, driehoeksborden. Vanwege de beperkte fysieke ruimte in de binnenstad en vanwege hun opdringerige maat en schaal worden mupi's, bill-boards en driehoeksborden in het Beschermd Stadsgezicht niet toegepast.

11. Door derden aangeboden straatmeubilair

Openbaar vervoer

Abri's

In de middeleeuwse kern is het plaatsen vanabri's, in verband met de beperkte fysieke ruimte, niet goed mogelijk. In het Singelgebied zijn, afhankelijk van de ruimtelijk-visuele context,abri's plaatsbaar. Wanneer een zogenoemd dynamisch reizigers informatiesysteem wordt toegepast moet dit in deabri worden geïntegreerd.

P.T.T.

De producten van de P.T.T. zijn voor heel Nederland gestandaardiseerd. Dit vergroot de herkenbaarheid. Van dit bestaande type kan niet worden afgeweken. Aan de plaatsing van de producten kunnen evenwel voorwaarden worden gesteld.

Brievenbussen

Richtlijnen bij plaatsing

- Brievenbussen worden geplaatst bij elk postkantoor.
- Plaatsing is afhankelijk van de ruimtelijk-visuele context.
- Cultuurhistorisch waardevolle objecten (zoals de Grote of Lebuinuskkerk) dienen gevrijwaard te blijven.
- Plaatsing op een logische en sociaal veilige plek.
- Zoveel mogelijk tegen de gevel of tegen natuurlijke afscheidingen.
- De hoeveelheid brievenbussen dient in het Beschermd Stadsgezicht beperkt te blijven.

Telefooncellen

De driehoekige telefooncellen van de P.T.T. bezitten een kwalitatief hoogwaardige vormgeving. Desondanks vormen ze forse obstakels in de openbare ruimte die door hun maatvoering en felgroene kleurstelling teveel de aandacht opeisen in het Beschermd Stadsgezicht. Omdat ze vrijwel altijd in strijd zijn met de ruimtelijke kwaliteiten van de plek wordt voorgesteld ze niet meer toe te passen in het Beschermd Stadsgezicht, in ieder geval niet meer in de middeleeuwse kern. Een goed alternatief is de 'open' telefoon of de slanke telefoonzuil.

Richtlijnen bij plaatsing

- Plaatsing is afhankelijk van de ruimtelijk-visuele context.
- Cultuurhistorisch waardevolle objecten en belangrijke zichtlijnen dienen gevrijwaard te blijven.
- Plaatsing op een logische en sociaal veilige plek en obstakelvrij.
- Zoveel mogelijk tegen de gevel of tegen natuurlijke afscheidingen.
- Bescheidenheid in maat en kleurgebruik.

Telefoonzuil.

Voorstel telefooncel Kern

'Open' toestel met kap, geplaatst tegen de gevel (van nlet- monumenten).

Voorstel telefooncel Singelgebied

Op een beperkt aantal plaatsen kan de driehoekige P.T.T. telefooncel worden geplaatst. Een slanke telefoonzuil is hier eveneens denkbaar.

NOTEN

1

De uitspraak is van Oscar Niemeyer, de bekendste architect van Brazilië uit deze eeuw. Hij refereert hiermee aan veel Europese steden die hun schoonheid voor een belangrijk deel ontleen aan hun zichtbare verleden. Dat rijke verleden dient, in zijn optiek, de onderlegger te zijn voor ruimtelijke ingrepen. Alleen bij 'gebrek' aan voldoende historische schoonheid is volgens hem meer vrijheid mogelijk. Ten aanzien van Brasilia merkt hij op: 'ons verleden is arm, daarom zijn wij vrij om vandaag het verleden van morgen te maken'.

2

Ten behoeve van het Handboek Straatmeubilair is deze middeleeuwse kern verder verdeeld in zeven sfeergebieden, te weten: Kernwinkelgebied (1), gebied tussen Polstraat, Assenstraat en Grote Kerkhof (2), gebied tussen Smedenstraat en Nieuwstraat (3), Bergkwartier (4), onbenutte pleinruimten van Nieuwmarkt, Stromarkt, Lamme van Dieseplein, Broederenplein (5), Noordenbergkwartier (6), Brink (7). In het Handboek wordt hier nader op ingegaan.

3

Onder pui wordt hier verstaan: gevelzijde van de onderbouw van een pand.

4

Zonnenscherm: opvouwbaar scherm dat in uitgeklapte toestand een lessenaarsdak vormt.

Markies: opvouwbaar scherm dat in uitgeklapte toestand een kwartcirkel vormt en zijanten bezit.

5

Algemene Plaatselijke Verordening, art. 2.1.5. 1A verstaat onder uitstallingen: alle losse voorwerpen, die op of boven de weg, al dan niet voor of aan een winkel-, horeca- of ander bedrijfspand, worden of zijn geplaatst ter versiering, verfraaiing of anderszins, en waarmee kennelijk beoogd wordt het commerciële belang van een bedrijf te dienen. Onder uitstallingen vallen onder meer: verkoopartikelen, - waren, plantenbakken, speeltoestellen, reclameborden, - vlaggen en andere losse reclamevoorwerpen.

6

Het Stratenboek toont per wijk en per straat de essentiële beeldkwaliteiten op het gebied van functies, stedenbouw, architectuur, landschap en openbare ruimte.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Compartimentering:

Verdeling van de pui in verschillende onderdelen. Pilasters, penanten, borstweringen kunnen daartoe bijdragen. Een gecompartmenteerde pui is het tegendeel van een inlooppui.

Doosletter:

Losse letter, al dan niet verlicht.

Fries:

Horizontale band, eventueel met versiering, dat een muurvlak aan de bovenzijde begrenst.

Historische winkelpui:

Bestaat grotendeels of geheel uit een samengesteld houten kozijn. De puibalk, een zware houten balk boven de pui, is vaak voorzien van decoratief snijwerk.

Klinker:

Harde baksteen die door zijn dichtheid geen water opzuigt en zich dus goed leent voor bestratingen. Klinkers bestaan uit gebakken materiaal en 'klinken' wanneer ze tegen elkaar aan worden geslagen.

Kroonlijst:

Enigszins of uitdrukkelijk geprofileerde of geornamenteerde dekkende, horizontale lijst aan de bovenzijde van een belangrijk bouwonderdeel.

Negge:

De diepte van de kozijnopening ten opzichte van het muurvlak.

Penant:

Gedeelte van een muur tussen twee openingen (vensters of deuren).

Pilaster:

Niet vrijstaande pilaar die uitspringt ten opzichte van de muur waarin of waartegen hij is aangebracht.

Puillijst:

Afsluiting van de pui aan de bovenzijde.

Reclameveld:

Specifieke, in het ontwerp geïntegreerde plaats in de pui of gevel voor het aanbrengen van reclame.

Travee:

Ruimte tussen twee steunen zoals zuilen of pilasters.

BIJLAGEN

Bijlage 1.

Belangrijkste beleidsplannen

De belangrijkste beleidsplannen die van toepassing zijn voor het beeldkwaliteitsplan worden hieronder besproken. De daarin geformuleerde richtlijnen voor het verbeteren van het stadsbeeld dienen als onderlegger voor de concrete aanbevelingen.

Deventer als Beschermd Stadsgezicht

In 1988 werd de binnenstad van Deventer door het Rijk aangewezen als Beschermd Stadsgezicht [daarbij zijn inbegrepen de IJssel, het gebied De Worp aan de overzijde van de IJssel, de voormalige bolwerken en de Boreelkazerne aan de Houtmarkt]. Met de aanwijzing wordt de binnenstad wettelijk beschermd tegen al te drastische ingrepen omdat ruimtelijk-functionele voorwaarden voor toekomstige veranderingen formeel vast zijn komen te liggen. Belangrijke uitgangspunten, van invloed op het beeldkwaliteitsplan:

- Historische ruimtelijke karakteristiek van de gebouwde en ongebouwde ruimte dient het uitgangspunt te zijn voor nieuwe ingrepen. Dit houdt onder meer in: handhaven en herstel van historische rooilijnen en stratenpatroon, in samenhang met de schaal van de bebouwing.

Bestemmingsplannen Binnenstad Deventer.

De stedenbouwkundige randvoorwaarden voor de toekomstige verschijningsvorm van de binnenstad liggen in grote lijnen wettelijk vast door de desbetreffende bestemmingsplannen.

Belangrijke uitgangspunten, van invloed op het beeldkwaliteitsplan:

- Handhaven historisch karakter binnenstad.
- Historische rooilijnen hebben zowel in de Toelichting op het Beschermd Stadsgezicht als in de desbetreffende bestemmingsplannen hoge prioriteit. Het beleid is er dan ook gericht op het handhaven en, waar mogelijk, terug brengen van historisch belangrijke rooilijnen.
- Behoud van historische bebouwingsschaal en bebouwingsbeeld dan wel herstel van bebouwingsschaal.
- Verbeteren inrichting openbare ruimte.
- Stimuleren wonen boven winkels.
- Stimuleren autoluwe binnenstad.

Buurtverkeerscirculatieplan Binnenstad (1994)

In dit plan zijn de wensen van bewoners en belanghebbenden uitgangspunt geweest voor het opstellen van het plan. De voorgestelde maatregelen komen voort uit louter functionele motieven.

Belangrijke uitgangspunten, van invloed op het beeldkwaliteitsplan:

- Groot deel van binnenstad inrichten als 30 km/h-gebied.
- Waar nodig worden snelheidsremmende maatregelen voorgesteld in de vorm van antiparkeerpalen, verkeersplateaus en -drempels, hekjes, bloembakken (al dan niet voorzien van reflectoren).

Deventer Groen in Beeld. Kansen stedelijk groen 1997 - 2007. (1997).

Belangrijke uitgangspunten, van invloed op het beeldkwaliteitsplan:

- Handhaven historische karakter van de binnenstad door bestaande groen en inrichting af te stemmen op de historische (kleinschalige) structuur. Dit houdt een cultuurgericht groenbeheer in. Overzichtelijke groeninrichting, onkruidvrije beplanting en behoud van muurvegetaties zijn van belang.
- Eigen identiteit van parken en Worp door cultuurgericht groenbeheer behouden en versterken. IJssel: behoud en ontwikkelen van wijldheid in beeld.

Structuurvisie Grachtengordel (1996), Bestemmingsplan Grachtengordel-oost (1997), Bestemmingsplan Raambuurt (voorontwerp) (1997).

Belangrijke uitgangspunten, van invloed op het beeldkwaliteitsplan:

- De kenmerkende (historisch) ruimtelijke structuur en het aanbrengen van identiteit en betekenis dienen als uitgangspunt voor de aanbevelingen.
- Verbeteren ruimtelijke en functionele samenhang van de grachtengordel met de (binnen)stad en verbeteren kwaliteit van de bebouwde en onbebouwde ruimte.
- Helder structureren en begrenzen van de ruimte rondom de Buitengracht door bebouwing die een sterke verbinding en een duidelijke overgang markeert tussen de historische binnenstad en de 19de-eeuwse uitbreiding.
- Oevers Buitengracht, waar mogelijk, openbaar maken en inrichten als verblijfsruimte.

Wijkontwikkelingsperspectief Wijk I. Binnenstad/De Hoven. (1996).

Belangrijke uitgangspunten, van invloed op het beeldkwaliteitsplan:

- Stimuleren wonen boven winkels.
- Herinrichting kernwinkelgebied. Inrichting gebaseerd op verblijfsfunctie met nadruk op 'funshoppen'. Aandacht voor de staat van de bestrating en het straatmeubilair.
- Potenties van ligging aan de IJssel optimaliseren.

Bijlage 2.

Referenties andere gemeenten

Maastricht richt zijn beleid vooral op het behoud van het historische karakter. Het historische patroon vormt het uitgangspunt waarbinnen functies zoals stedenbouw, architectuur, monumentenzorg, inrichting openbare ruimte en functies zich, op een samenhangende wijze, moeten voegen. In de nota **'Vernieuwing en behoud. Notitie over de ruimtelijke kwaliteit van de binnenstad'** (1989) wordt gesteld dat elke vernieuwing of ingreep gericht moet zijn op handhaving of verbetering van het historisch kenmerkende beeld van de stad.

Groningen heeft zijn visie op de binnenstad verwoord in de nota **'Ruimte voor ruimte'**. Het is een totaalvisie op de binnenstad waarbij plekken op grond van sfeer en karakteristiek worden onderscheiden. Het uitgangspunt is de 'beheerste stad', met de karakterisering van de basisstraten. Daarnaast zijn er plekken in de stad die worden aangeduid als de 'karakteristieke', de 'verscholen' en de 'expressieve' stad. Afhankelijk van het karakter van de plek wordt de inrichting aangepast. De historische structuur is hier dus het uitgangspunt waaraan een eigentijds ontwerp, bijvoorbeeld een bestratingsontwerp, kan worden toegevoegd.

Amersfoort heeft een totaalvisie voor de binnenstad waarbij eveneens het historische karakter het uitgangspunt is voor nieuwe ingrepen. In de inrichting van de openbare ruimte wordt onder meer onderscheid gemaakt tussen de ingetogen, historische straten en de meer dynamische, feestelijke pleinen. De indeling in sferen is aanleiding om voor bijzondere plekken zoals pleinen een apart ontwerp voor de inrichting te maken. Een nadeel van deze inrichting is dat er een visuele breuk ontstaat in de overgang tussen straten en pleinen. Het concept van de straat als een heldere, doorgaande route door de stad wordt erdoor verzwakt. Bovendien zijn de pleinontwerpen (en dat geldt eveneens voor de Groningse binnenstad) dermate modegevoelig dat een lange levensduur te betwijfelen is.

Met verordeningen tegen onder meer gesloten rolluiken, schreeuwerige reclame en terrassen en met richtlijnen voor nieuwbouw trachten ook deze steden het beeld van hun binnenstad te verbeteren.

Bijlage 3.

Methodiek en werkwijze

Ten aanzien van de methodiek voor het bepalen van beeldkwaliteit wordt aangesloten op de werkwijze zoals deze wordt voorgesteld in het rapport **Beeldkwaliteitplan. Instrument voor kwaliteitsbeleid**, (1997). Door het bepalen, benoemen en analyseren van de bestaande beeldkwaliteit kunnen beschermenswaardige aspecten en het gewenste beeld inzichtelijk worden. Het gaat daarbij vooral om het totaalbeeld. Er wordt geen gedetailleerde opsomming gegeven van alle elementen. De nadruk ligt op de sterk in het oog springende kenmerkende, beeldbepalende onderdelen. Zij worden in positieve, negatieve of neutrale bewoordingen omschreven. De uitspraak is dus een geobjectiveerd waardeoordeel. Maatgevend is de kwaliteit van het beeld als totaal. Omdat het plan de gewenste beeldkwaliteit tot doel heeft worden in de beeldanalyse de negatieve aspecten meer benadrukt dan de positieve.

Stratenboek

De binnenstad van Deventer wordt verdeeld in verschillende schaalniveaus.

- Binnenstad als geheel.
- Wijken, gebaseerd op de indeling in bestemmingsplannen.
- Straat. Per wijk alfabetisch gerangschikt.

Voor elk schaalniveau worden de volgende aspecten besproken.

1. Ligging en .karakter. Korte schets inzake identiteit, herkenbaarheid, cultuurhistorische referenties, belevingswaarde.
2. Beeldanalyse. Op het gebied van functie, stedenbouw, architectuur en openbare ruimte wordt de huidige beeld kwaliteit benoemd in positieve, neutrale of negatieve zin.
 - a. Belangrijkste functies.
 - b. Stedenbouwkundige structuur: Netwerk van straten en pleinen, rooilijnen, bebouwingsschaal en -maat, straatprofiel, verkaveling, niveauverschillen, zichtlijnen, markante herkenningpunten.
 - c. Architectonische structuur: bebouwingswanden, goot- en nokhoogten, bouwperiode en -stijlen, gevelmateriaal en -kleur, architectonische plasticiteit, winkelpuien, gevel-indeling, cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, opvallende kenmerken.
 - d. Openbare en semi-openbare ruimte: groen- landschapsstructuur in ruime zin. Hiertoe worden ook gerekend (voor)tuinen en erfafscheidingen. Bestrating, belijning, straatmeubilair, reclame, rolluiken, luifels e.d., bijzondere elementen.
3. Gewenste beeldkwaliteit.
Op basis van de analyse worden concrete aanbevelingen gedaan ten aanzien van het gewenste beeld.

Het beeldkwaliteitsplan heeft de intentie concreet, bondig, visueel en overzichtelijk te zijn. Om in één oogopslag zichtbaar te maken wat de beeldkwaliteit is en welke elementen verstorend zijn wordt de tekst door beeldmateriaal ondersteund. Op straatniveau betekent dat gevelwandenkaart, straatprofiel, kappenkaart en (zichtlijn)foto's. Het beeldmateriaal maakt zichtbaar:

- perceelsgrootte (parcellering), verkaveling
- rooilijn, straatprofielen
- schaal, massa van individuele panden
- gevelritme en -breedte
- kapvorm
- nok-, goothoogten, nokrichting
- architectonische elementen (open-dichtverhouding, detaillering, opbouw)
- bouwtypologieën
- monumentale status (rijksmonument, gemeentelijk monument, beeldbepalend pand)

Beleidsaanbevelingen openbare ruimte.

Handboek Straatmeubilair.

Een handboek ten aanzien van straatmeubilair in de ruimste zin (bestrating, afvalbakken, boomroosters etcetera). Concrete voorstellen voor de inrichting openbare ruimte. Per productgroep alfabetisch gerangschikt.

Uitgangspunten Openbare Ruimte.

Algemene richtlijnen ten aanzien van winkelpuien, reclame, rolluiken, uitstallingen, luifels en terrassen. Korte inleiding per onderwerp en puntsgewijze aanbevelingen. De uitgangspunten zijn tot stand gekomen in nauw overleg met de Planadviescommissie en Bouw en Woningtoezicht. Tevens hebben enkele essentiële criteria uit andere historische steden tot voorbeeld gediend.

Architectonische uitgangspunten bij nieuwbouw.

Aanbevelingen ten aanzien van nieuwbouw in het Beschermd Stadsgezicht. Als leidraad hiervoor heeft onder meer het onderzoek gediend van Antoinette Soede, ***Onderzoek in historische gebieden. Een methodiek voor passende nieuwbouw***, Delft 1996.

Richtlijnen kleur- en materiaalgebruik monumenten.

Bij het opstellen van bouwstenen voor een verantwoord kleurgebruik op monumenten is overleg gevoerd met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Tevens hebben enkele essentiële criteria uit andere historische steden tot voorbeeld gediend.

Bijlage 4.

A.P.V. gevelreclame en uitstallingen

A.P.V. Gevelreclame

Artikel 4.7.2. Ontsierende, hinderlijke of gevaarlijke reclames e.d.

1. Het is de rechthebbende op een onroerend goed alsmede de hoofdgebruiker van dat goed verboden zonder vergunning van burgemeester en wethouders dit goed of een daarop aanwezige zaak te gebruiken of het gebruik daarvan toe te laten voor het maken van handelsreclame met behulp van opschrift, aankondiging of afbeelding in welke vorm dan ook, die vanaf de weg of vanaf een andere voor het publiek toegankelijke plaats zichtbaar is.
2. Het in het 1ste lid gestelde verbod geldt niet ten aanzien van:
 - a. opschriften, aankondigingen en afbeeldingen in het inwendig gedeelte van een onroerend goed, voor zover deze zich niet tegen de binnenkant van de ruit bevindt of op een afstand van 20 cm. daarvan,
 - b. opschriften en aankondigingen op zuilen, borden, muren of andere constructies, aangewezen door de overheid,
 - c. opschriften en aankondigingen betrekking hebbend op: openbare verkoping, aanbiedingen ter verkoop, verhuur of verpachting van een onroerend goed, voor zolang zij de feitelijke betekenis hebben, het beroep, de dienst, of het bedrijf dat in of op het onroerend goed wordt uitgeoefend of waarvoor dat goed is bestemd, zomede op naamborden, mits deze opschriften en aankondigingen:
 1. gezamenlijk geen groter oppervlak hebben dan 0,30m;
 2. geen van alle een grotere afmeting in één richting hebben dan 0,90 meter,
 3. zich niet lager bevinden dan 2,20 meter boven de voor voetgangers bestemde weg (voor zover het gaat om dubbelzijdige reclameobjecten),
 4. zich bevinden op het (gedeelte van het) onroerend goed waarop de reclame betrekking heeft,
 5. niet bestaan uit vlaggen.
 - d. opschriften betrekking hebbend op de naam en/of de aard van in uitvoering zijnde bouwwerken en/of op de namen van degenen die bij het ontwerp en/of de uitvoering van het bouwwerk betrokken zijn, mits deze opschriften zijn aangebracht op borden bij of op de in uitvoering zijn de bouwwerken zelf en niet verlicht zijn, zulks voor zolang zij feitelijke betekenis hebben,
 - e. opschriften en aankondigingen aan gebouwen en inrichtingen van openbaar vervoer, indien deze zijn aangebracht ten dienste van dat vervoer,
 - f. opschriften en aankondigingen van kennelijk tijdelijke aard, voor zolang zij feitelijke betekenis hebben, mits van het aanbrengen ervan tevoren door of vanwege de recht hebbende of de hoofdgebruiker van het onroerend goed schriftelijk kennisgeving is gedaan aan burgemeester en wethouders en dit college niet binnen 14 dagen na ontvangst van die kennisgeving van enig bezwaar heeft doen blijken. Zodanige opschriften en aankondigingen worden geacht hun tijdelijke karakter te hebben verloren, wanneer deze gedurende meer dan 9 weken op het onroerend goed aanwezig zijn.
3. Het in het eerste lid gestelde verbod geldt voorts niet voor zover de Woningwet, de Monumentenwet, de Provinciale landschapsverordening of de gemeentelijke monumentenverordening van toepassing is.
4. Een vergunning bedoeld in het eerste lid kan worden geweigerd:
 - a. indien de reclame, hetzij op zichzelf, hetzij in verband met de omgeving niet voldoet aan redelijke eisen van welstand,
 - b. in het belang van de verkeersveiligheid,

- c. in het belang van de voorkoming of beperking van overlast voor gebruikers van het in de nabijheid gelegen onroerend goed,
- d. indien de reclame geen relatie heeft met de bestemming van (het gedeelte van) het onroerend goed waarop de reclame is of wordt aangebracht of met het feitelijke gebruik dat van het (gedeelte van het) onroerend goed wordt gemaakt.

A.P.V. Uitstallingen

Artikel 2.1.5.1A Uitstallingen in aangewezen gebieden

1. In dit artikel wordt verstaan onder:

- a. uitstalling: alle losse voorwerpen, die op of boven de weg, al dan niet voor of aan een winkel-, horeca- of ander bedrijfspand, worden of zijn geplaatst ter versiering, ter verfraaiing of anderszins, en waarmee kennelijk beoogd wordt het commerciële belang van een bedrijf te dienen; onder uitstallingen vallen in ieder geval: verkoopartikelen, -waren, plantenbakken, speeltoestellen, reclameborden, -vlaggen en andere losse reclamevoorwerpen. Onder uitstallingen worden niet inbegrepen: terrassen, als bedoeld in artikel 2.3.1.1, waarvoor vergunning is verleend;
- b. reclameborden: losse sandwich- of andere borden waarop met behulp van een opschrift, aankondiging of afbeelding, in welke vorm dan ook, handelsreclame wordt gemaakt;
- c. reclamevlaggen: vlaggen en wimpels, waarop met behulp van een opschrift, aankondiging of afbeelding, in welke vorm dan ook, handelsreclame wordt gemaakt.

2. Het is in door burgemeester en wethouders aangewezen gebieden verboden om op de weg uitstallingen te plaatsen of aanwezig te hebben.

3. Het in het 2de lid bedoelde verbod is niet van toepassing op andere uitstallingen dan reclameborden of reclamevlaggen, die niet hoger zijn dan 2 meter en die geplaatst worden of zijn binnen een door burgemeester en wethouders te bepalen afstand van de gevel van het winkel- of bedrijfspand waarop de uitstalling betrekking heeft.

4. Het in het 2de lid bedoelde verbod is voorts niet van toepassing op verkoopwaar, reclameborden of andere reclamevoorwerpen, die bevestigd worden of zijn aan een winkel- of bedrijfspand, voorzover deze voorwerpen:

- a. Uitsluitend tijdens openingsuren van het bedrijf aan het pand zijn bevestigd.
- b. Niet verder uitsteken dan 0.30 meter van de gevel.
- c. Gezamenlijk geen grotere oppervlakte beslaan dan 0,6 m², voor zover deze bestaan uit reclamevoorwerpen.
- d. Niet in strijd zijn met redelijke eisen van welstand.
- e. Niet hoger hangen dan 3.50 meter boven de weg, maar in ieder geval niet hoger dan de grens tussen begane grond en eerste verdieping.
Op andere vormen van reclame aan het pand is artikel 4.7.2 onverminderd van toepassing.

5. Het in het 2de lid bedoelde verbod geldt niet op dagen en tijden dat en voorzover door burgemeester en wethouders op van artikel 2.2.2 vergunning is verleend voor het houden van een braderie aan een winkeliersvereniging.

6. Burgemeester en wethouders kunnen ontheffing verlenen van het in het 2de lid bedoelde verbod.

Bijlage 5.

Welstandscriteria en gemeentelijk beleid Bouwverordening

Welstandscriteria volgens artikel 9.1. Model-bouwverordening 1992

1. Bij de beoordeling of een bouwwerk voldoet aan redelijke eisen van welstand als bedoeld in artikel 12 van de Woningwet wordt acht geslagen op de volgende aspecten:
 - a. De aanvaardbaarheid van het bouwwerk in relatie tot de karakteristiek van de reeds aanwezige bebouwing, de openbare ruimte, het landschap dan wel de stedenbouwkundige context.
 - b. Massa, structuur, maat en schaal, detaillering, materiaalkeuze en kleurstelling.
 - c. Samenhang in het bouwwerk of de bouwwerken voor wat betreft de onderlinge relatie tussen de samenstellende delen daarvan.
2. Indien de gemeenteraad een beleid voor de visuele kwaliteit van de gebouwde omgeving heeft geformuleerd en openbaar gemaakt in planologische maatregelen, beleidsnota's, deelnotities dan wel de daarbij behorende ontwerpen wordt, onverminderd het bepaalde in het eerste lid, het bouwwerk aan dat beleid getoetst.

Bijlage 6.

Kleurgebruik in de architectuur in de loop der eeuwen in (de) Nederland(en) en in het huidige Nederlands/Duitse grensgebied

Een belangrijke functie van een afwerklaag was bescherming van het materiaal. In het algemeen schijnt de kleur van de verf tot in het midden van de 19de eeuw afgestemd te zijn geweest op de kleur van het te verven bouw materiaal. Vooral natuursteen, dat niet geheel homogeen van kleur uit de groeve kwam, kon door schildering een kleureenheid verkrijgen. Zandsteenoneffenheden werden tegengegaan door een lichtgele kleur aan te brengen. Maar het was tevens mogelijk om een bepaald materiaal te suggereren. Zo kon een houten dorpel of waterslag op hardsteen lijken door een grijze (hardsteen)kleur toe te passen. Goedkoop ogende baksteen kon een rijkere uitstraling krijgen door een helderrode of bruine kleur toe te passen.

Gegevens over middeleeuwse gevelafwerking in Nederland zijn schaars. Wel is bekend dat er verschillende vormen van afwerking voorkwamen. Zo werden tufstenen kerken vaak voorzien van een wit geschilderde pleisterlaag, soms voor zien van schijnvoegen. Natuursteen werd soms rood geschilderd. De periode rond 1600 kenmerkte zich door een contrastrijk kleurgebruik. Helderrode baksteen werd soms voorzien van geschilderde witte voegen terwijl natuursteenelementen geschilderd werden in kleuren geel of zand. Het schilderen van gevels was gangbaar vanaf het begin van de 17de eeuw tot in de eerste helft van de 19de eeuw. Het metselwerk werd, afhankelijk van de heersende mode, in de kleuren rood, bruin of zwart gesausd terwijl de houten of natuurstenen elementen een lichtere kleur kregen. Wanneer de baksteen ongeschilderd bleef dan wordt het gekenmerkt door zorgvuldig uitgevoerd metselwerk met zeer fijn voegwerk.

Het pleisteren en schilderen van gevels werd vanaf tweede helft 18de eeuw een gangbaar gebruik. Het ideaal van een strakke, symmetrisch geordende gevelwand kon zo gerealiseerd worden. Om eenheid in de gevel te krijgen werden individuele panden vaak ook gepleisterd en geschilderd. De toegepaste kleuren zijn natuursteenachtig zoals (gebroken) wit, grijs, geel- of roodzand. Het pleisteren van gevels tot ver in de 19de eeuw is een directe voortzetting van de 18de- eeuwse pleistertraditie.

De tweede helft van de 19de eeuw kenmerkte zich door een heroriëntatie op klassieke en middeleeuwse bouwkunst in de vorm van een keur aan neostijlen.

Daarbij kreeg de waardering voor het 'eerlijke' materiaal de overhand. Bouw materiaal moest zoveel mogelijk de 'eerlijke' vorm, constructie en de vaardigheden van de ambachtsman tonen. Natuursteenimitatie op baksteenconstructies werd als visueel bedrog verworpen. Baksteen, maar ook hout, steen of lood bleef in beginsel dan ook onbehandeld. Kleur in de architectuur werd verkregen door een kleurbewerking van het materiaal zelf waarbij de materiaaleigenschappen zichtbaar bleven. Door het aanbrengen van glazuur waren bijvoorbeeld witte, gele, blauwe, groene, rode, violette, bruine en zwarte dakpannen en verblendstenen beschikbaar.

Deze propaganda voor onverhuld materiaalgebruik werd vooral in praktijk gebracht door P.J.H. Cuypers en verder uitgewerkt door H.P. Berlage. In feite heeft deze materiaalwaardering tot op heden onze restauratieopvatting bepaald. Bovendien meende men lange tijd dat zowel middeleeuwse als 16de- en 17de- eeuwse gebouwen in beginsel ongeschilderd waren.

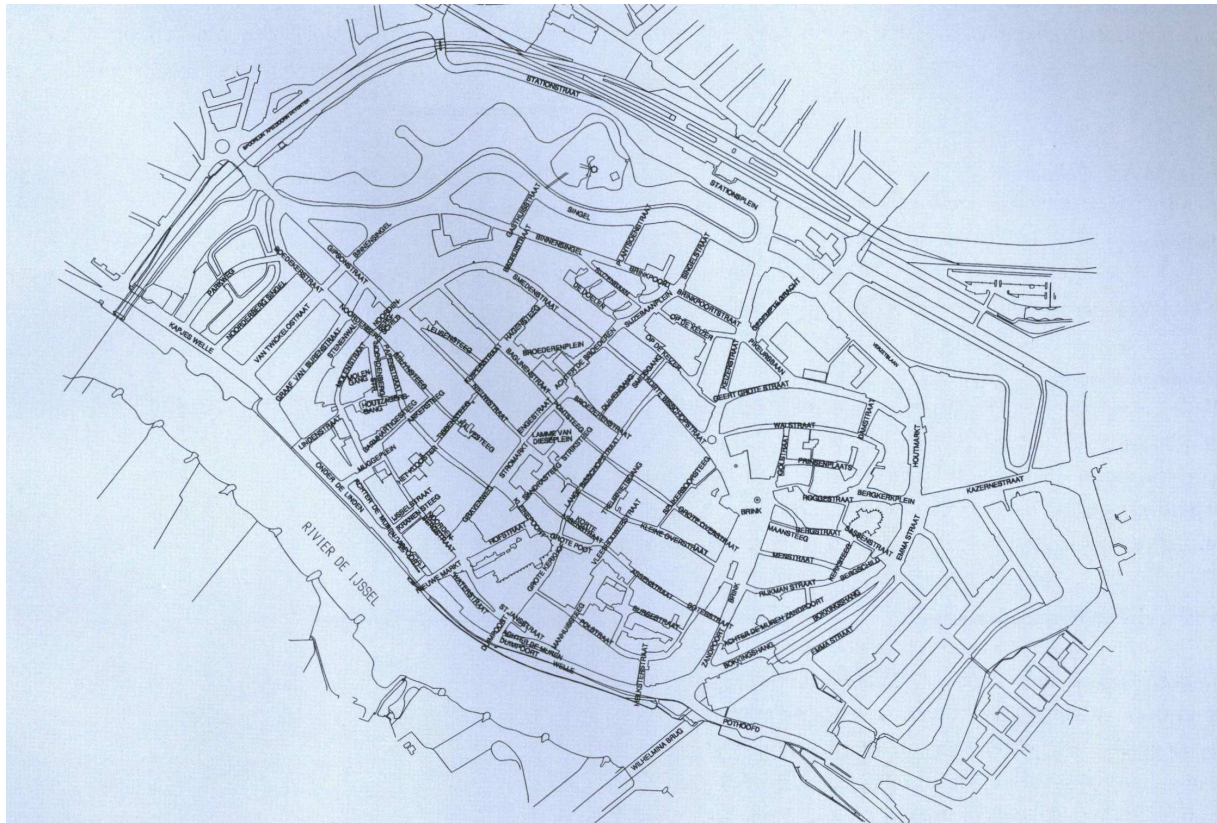
Pas sinds enige jaren worden beschilderde gebouwen weer gezien als een onmisbaar onderdeel van het historische stadsbeeld. Kleurgebruik heeft immers grote invloed op de beleving van het gebouw en van de omgeving. Niet alleen samenhang of scheiding maar ook eenheid of geleding kunnen erdoor worden geaccentueerd. Maar belangrijker nog is

de erkenning van het feit dat het restaureren van afwerkingslagen net zo'n wezenlijk onderdeel vormt van de restauratiepraktijk als het restaureren van architectonische vormen.

Literatuur:

Denslagen, W.F., A. de Vries, Kleur op historische gebouwen. De uitwendige afwerking met pleister en verf tussen 1200 en 1940, Den Haag 1984.

Eisma's vakpers. Afwerking en onderhoud in bouw en industrie, 91 jrg. nr. 15, 22 november 1989.

Stadsplattegrond Deventer

COLOFON

Tekst:

mw. M.A.C. Polman

Projectleiding :

J.R.M. Magdelijns

Begeleidingscommissie:

R. Hylkema

D.A. Ledeboer

J.R.M. Magdelijns

mw. R.J.M. Roetgerink

Met dank voor verricht voorwerk aan:

mw. A.E. Haag

J. Kroon

H. Mulder

Vormgeving en opmaak:

R. Polman, Grafisch Haarlem

Superstudio Amsterdam

Druk:

De Hanzestad bv, Deventer

Oplage:

400

Uitgave:

van de gemeente Deventer juni 1998
